

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”

Premie: Insulinde Kalender.

Ter aanmoediging van het toetreden tot onze Vereeniging, heeft het Hoofdbestuur een premie uitgelooft — voor zoolang de voorraad strekt — aan elk lid dat in het tijdvak van heden tot einde December van dit jaar, een nieuw lid, of meer leden, aanbrengt.

Die premie bestaat in den bekenden, typografisch als anderszins, bijzonder fraai uitgevoerden Insulinde kalender 1931 (Uitgave Weenenk en Snel, 's Gravenhage).

Zoodra de kalender, bewerkt en van foto's voorzien door den heer dr. W. G. N. v. d. Sleen te Haarlem, in den handel voor f 3.50 verkrijgbaar, gereed is, zal hiervan mededeeling geschieden in dit blad.

P. S. Zij, die na 1 October 1930 als lid tot de Vereeniging toetreden (minimum contributie f 5.— per jaar) ontvangen gratis, het Koloniaal Weekblad voor het laatste kwartaal van dit jaar.

INHOUD: — Premie: Insulinde Kalender. — Een en ander over Indische gemeenten. — Een slimme landvoogd. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huislijf. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften. I. Uit de Europeesche Pers. II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Een woord tot de leden onzer Vereeniging. — Suriname — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Leden van „Oost en West”. — Berichten der afdelingen. — Mededeelingen. — Kunstrecensies. — Van onze Adverteerders. — In Nederland aangekomen Verlofgangers. — Met pensioen. — Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië. — Fin. Berichten. — Mutatiestaat van 1 tot 8 October 1930.

Een en ander over Indische gemeenten.

De gemeente Tegal.

Het is een merkwaardig verschijnsel, dat men omtrent de ligging van Tegal nimmer in twijfel verkeert: Tegal, wel, dat ligt somewhere aan Java's Noordkust. Zij die geregeld gebruik maakten van den Spoorweg langs de Noordkust, zullen nog weten te vertellen, dat het een tusschenstation is tusschen Cheribon en Semarang. Verder strekt in het algemeen de kennis omtrent deze, toch geenszins onbelangrijke, kustplaats zich niet uit.

Voor bezoekers, die om een of andere reden Tegal aandoen, is deze stad eene openbaring. Algemeen hoort men de bekentenis, dat de werkelijkheid gansch niet strookt met het idee, dat men zich van deze plaats gevormd had. Aanleg, uitgestrektheid, vertier, handel, kortom alles valt den bezoekers mede.

Nieuwe ingezetenen begeven zich naar hunne standplaats met de overtuiging, dat de regeering of hun directie eenzame opsluiting een zeer geschikte straf voor hen vinden; maar zoodra zij zich buiten het station bevinden, begint hunne stemming hoopvoller te worden, vervagen de denkbeelden aan en vergelijkingen met Boven-Digoel, Djailolo en dergelijke uithoeken. Na kort verblijf en nadere kennismaking hebben zij alle zwartgalligheid en zelfmoordplannen laten varen.

Tegal is een nette, vriendelijke kustplaats, zooals wij er in deze gewesten zoovele kennen, schreef onlangs een speciale medewerker van de „Preangerbode”. Hier geldt het spreekwoord: „Onbekend maakt onbemind”.

En hij vervolgde:

De stad is vlak aan de kust van de Java-Zee gebouwd en wordt begrensd en doorsneden door drie van de vele rivieren en riviertjes, die in die zee uitmonden. Doorsneden door de Kali Goeng, worden de Oost- en Westgrenzen gevormd door de Kali Ketiwon en de Kali Sibelis, terwijl Zuidwaarts geen natuurlijke grens te noemen is.

Kan men dus, zich naar het Noorden wendend, genieten van het grootsch uitzicht over de Java-Zee, naar het Zuiden wordt het oog getroffen door den majestueusen Slamats, een van Java's hoogste toppen.

Deze globale beschrijving doet al begrijpen, dat Tegal in de vlakke ligt en mede geniet van het daaraan verbonden nadeel: de warmte.

Tegal is ontegenzeggelijk warm, volgens sommigen heel warm. Hieraan is echter te ontkomen, doch daarover straks meer.

Met de ligging houdt nauw verband de verbinding met andere plaatsen en die laat ten aanzien van Tegal weinig te wenschen over.

De Semarang—Cheribon Stoomtrammaatschappij brengt de reizigers naar de plaatsen, die hare naam reeds aanduidt; daar vinden zij mooie verbindingen om desgewenscht hun reis met de Staatsspoor voort te zetten. De reis Tegal—Semarang duurt ongeveer drie uur, terwijl men na anderhalf uur sporen in Westelijke richting te Cheribon arriveert.

Feitelijk is de naam S.C.-Stoomtrammaatschappij geheel verouderd. Van een stoomtram is geen sprake meer. Snelheid, materieel, baan, enz., zijn thans zoodanig, dat het tijd wordt, dat de maatschappij naamsverandering aanvraagt en „stoomtram” doet wijzigen in „spoorweg”.

Zij, die Tegal met een auto willen verlaten, kunnen dat doen langs uitstekend onderhouden gepasphalteerde wegen, die hem na een tocht van respectievelijk 72, 64 en 122 K.M. in Oostelijke, Westelijke of Zuidelijke richting naar Cheribon, Pekalongan (Pekalongan—Semarang is 102 K.M.) of Banjoemas brengen. Hieruit blijkt wel, dat men in Tegal niet, wat men gemeenlijk noemt „opgeborgen” zit. Met een weinig ondernemingsgeest is een autotocht van Tegal naar Bandoeng heelemaal niet afschrikwekkend.

Het transitio-autoverkeer is zeer belangrijk, daar Tegal gelegen is aan den grooten weg, die West- en Midden-Java langs de Noordkust verbindt. Het spreekt van zelf, dat de groote benzine-leveranciers de „Bataafsche” en „Socony”, daarvan trachten te profiteren. Het aantal benzinstations, al dan niet met een groote of kleine kiosk voor olie verkoop, is dan ook legio en nog steeds ziet men nieuwe stations oprichten. Maar dat is geen specifiek Tegalsch verschijnsel. Op elk punt, waar de mogelijkheid bestaat, dat er een auto zal passeeren zijn B. P. M. en Socony er als de kippen bij en trachten elkaar met het plaatsen van een vulgelegenheid den loef af te steken. Wie niet nummer één blijkt geweest te zijn, trekt zich daar niets van aan, er is in de onmiddellijke nabijheid nog wel ergens ruimte voor een concurreerend station.

Uitstapjes.

Zooals reeds gezegd, verheft zich ten Zuiden van Tegal de Slamats. De Tegallenaar, die naar „boven” wil en Bandoeng te ver of te kostbaar vindt, wendt den radiator van zijn auto dus in Zuidelijke richting, volgt den weg naar Banjoemas, tot op een korten afstand voorbij Slawie van richting veranderd wordt en een zijweg, die weinig gemeen heeft met een kolfbaan, in Oostelijke richting voert.

Deze weg leidt naar twee punten, die gelegenheid tot Erholung bieden. Na enkele kilometers gereden te hebben, komt men te Kalibakoeng, een dessa, die iederen Zondagmorgen vele ingezetenen van Tegal tot zich trekt, om er te genieten van de geneugten, die een goed ingericht zwembad biedt. Voor beoefenaars van de zwemsport en niet te vergeten hunne vrouwelijke collega's is Kalibakoeng een Dorado. In de onmiddellijke nabijheid ligt de pas geheel nieuw opgetrokken en nieuw ingerichte gouvernements-pasanggrahan. Een tochtje naar Kalibakoeng brengt u op eene hoogte van 1000 voet voor velen al voldoende om te bekomen van de Tegalsche warmte. Men treft er dan ook enkele buitenhuizen van inwoners van Tegal aan.

Na een verfrisschend bad te hebben genoten, zetten we den tocht voort om na een half uur rijden in Toewel te komen. Nu zitten we werkelijk in de kou 3000 voet hoog, vanuit Tegal te bereiken na een autotocht van 36 K.M. Is het niet voor vele kust- en binnenplaatsen om jaloersch van te worden?

Een eenvoudig doch goed berghotel trekt dan ook voortdurend vele koudenneushalers. De heele opzet en het beheer van het hotel zijn gebaseerd op eenvoud, waarmede de prijzen evenredig zijn. Voor f 6 per persoon of f 11 voor twee personen vindt men onderdak in eene eenvoudig, doch keurig ingerichte kamer, waar, bij het binnentreden dadelijk de klamboe-looze lits-jumeaux de aandacht trekken.

De omgeving is schitterend, mooie wandelingen

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

ALLE INLICHTINGEN GRATIS!

VESTIGT U TE HILVERSUM!!

„OLTHOFF'S LANDG. & WONINGBUREAU” LANGESTRAAT 67 TEL. 1763

VRAAGT WONINGGIDS!

5295

Leden van „Oost en West”.

Het aangewezen adres voor 1e kwaliteit Melk en Melkproducten is de N.V. Melkinrichting „DE NIEUWE LANDBOUW” 5443 DEN HAAG: SCHEVENINGEN: N.W. Buitensingel 50 Wassenaarsche Str. 127 Telefoon 33855. Telefoon 50363.

RESTAURANT EN PENSION BAZARSTRAAT 17-19 DEN HAAG

Het huis voor goed en goedkoop eten

Lunch, Diner en à la Carte

H. WEILEMANN, v/h Chef-Kok „KEMPINSKI”

5419

MODES-FOURRURES „Galerie Moderne”

GROOTE SORTERING Japonnen = Bontmantels Wollen Goederen Gevers Deynootplein 16-17-18 SCHEVENINGEN Telefoon 54169 HET GEHEELE JAAR GEOPEND Speciaal Huis voor het betere genre

5030

P. G. C. HAJENIUS

OPGERICHT 1826 5467 AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE Rokin 92/96 Noordeinde 64

SIGAREN SIGARETTEN, TABAK

LEIDEN

Fa. P. S. ANES, Brandstoffenhandel

Contractante der Staatsmijnen in Limburg
Verkoop van uitsluitend EERSTE
KWALITEITEN Brandstoffen 5174
OUDE HEERENGRACHT 19, LEIDEN. TEL. 587

N.V. „MEUBELKUNST”

MODERNE WONINGINRICHTINGEN
„Indanthren” Meubel- en Gordijnstoffen

Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect.
Eigen fabriek. — Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.
Toonkamers: 5484
WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TEL. 524

GRONINGEN

N.V. Bemiddelings-Kantoor

Directeur R. VOS Sr.
Z.Z. Vischmarkt 14a. — Tel. 624.
Woningbureau 5395
Assurantiekantoor
Adviezen
Informatiën
Vraagt gratis toezending Woninggids

K. TIKTAK'S

AMSTERDAM THEE KOFFIE GRONINGEN
OPGERICHT 1870
DANKT SUCCES AAN PRIMA KWALITEIT 5392

UTRECHT

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER

Aannemers - Timmerlieden - Metselaars
Taxatie 5184
Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud
TELEF. 10633 EN 10084

BREEDSTRAAT 28-30 — UTRECHT

LOOPT U MOEILIK?

Heeft U van alles geprobeerd, zonder succes??
EEN PAAR MAATSCHOENEN,
gebouwd naar de individuele eischen Uwer voeten,
WAARBORGEN U VERLICHTING 5182

J. BREEDVELD

Onder rijkstoezicht gediplomeerd maatschoenmaker
ZADELSTRAAT 21 - Telefoon 10580 - UTRECHT

De techniek van leiderschap is overal heen gaan,
iedereen aanhooren, en onderwijl eigen conclusies
trekken. De waarheid is een samengesteld ding:
zij bestaat uit duizenden factoren, en niemand is
in staat alleen heel veel hiervan bijeen te brengen.
Niemand, hoe sterk van geest ook, kan zijn eigen
waarheid scheppen. (Maandblad „Succes”).

NIJMEGEN

TH. MARTENS & ZONEN

ZIEKERSTRAAT No. 65, NIJMEGEN — TELEF. 1535

Het aanbevolen adres voor „Oost en West”
ENCADREMENTEN — ETSEN — SCHILDERIJEN
Billijke Prijzen 5231 Kwaliteiten gegarandeerd

Piano's, Vleugels, Autopiano's, Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen — Vraagt offerte

G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5179

BERGEN OP ZOOM

CONFISEUR CUISINIER
PATISSIER

E. J. ASSELBERGS
FORTUINSTR. 5 TELEFOON 140
BERGEN OP ZOOM

5226

FONGERS

Ongeëvenaarde duurzaamheid
- verkregen door beproefd goede constructie, en
het gebruik van met zorg gekozen materialen -
en een billijke prijs, maken de Fongers tot
het beste en voordeligste rijwiel. 5404

Prijzen vanaf f 72.—
compleet met rem, vrijwiel, bel en reflector.

Fongers-agentschappen in alle plaatsen.
Filialen: Amsterdam, Nassaukade 387; Rotterdam,
Kipstraat 81; Den Haag, Laan van Meerdervoort
92A en Schuifstraat 121; Utrecht, Neude 29;
Groningen, Arnhem, Leiden en Middelburg.

Agentschap: 5457

J. J. BOTH

Linnaeusstr. 38a en 38b, A'dam. Tel. 50074

Agentschap: 5456

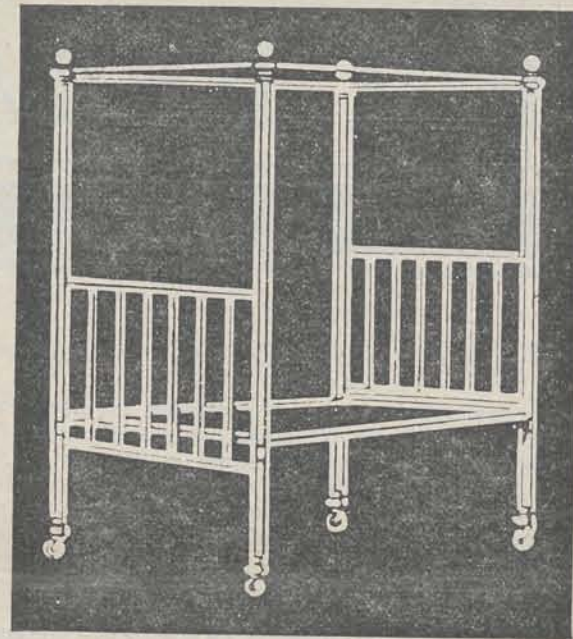
H. K. J. BOTH

Toldwarsstraat 22-24 hoek Lutmastr.
AMSTERDAM. — Telefoon 23725.

Agentschap voor den Haag en Scheveningen

D. KNOESTER

Valkenboschplein 7 - Telefoon 37803
Keizerstraat 223 - Telefoon 51515 5502

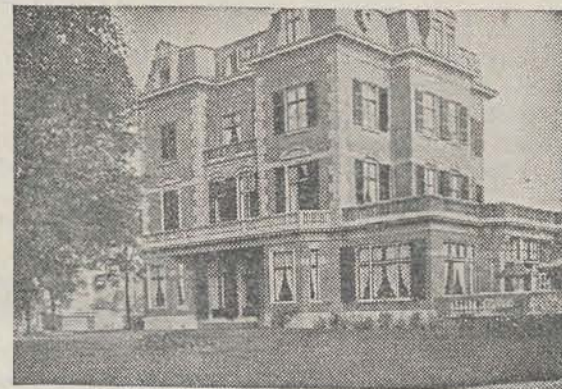

HET IDEALE TROPENLEDIKANT

voor allen, die naar Indië vertrekken! Prijs vanaf f 21.50

Fa. J. F. HENDRIKS

GEDEMPTE BURG WAL 65 5042
DEN HAAG - TELEFOON No. 10786
Aanbevolen adres door „Oost en West”

— HERSTELLINGSOORD —

„Huize Maria Emalia Dorrepaal”

gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving
met grooten tuin en waterpartij Uiterst geschikt voor
repatrieerenden en herstellenden, die, op advies van
een geneesheer, eenigen tijd rust behoeven. Pension
f 3.— à f 4.— per dag. Prospectus met alle gewenschte
inlichtingen worden, op verzoek, toegezonden door de
Directrice: West-Vlietweg 47, Voorburg. 5549

KAWEE'TJES

AMERSFOORT

Stoomwasscherij „DE HOOP”

(GEBR. NIEUWLAND) 5300
Tel. no. 170. AMERSFOORT.
Beveelt zich beleefd aan bij Indische Familien.

HILVERSUM

FIRMA D. BRANDSMA - HILVERSUM

Telefoon 1642 - GROEST 82a - Postrek. 32558
FABRIEK VAN METAALVERSIERING - VERNIKKELLEN
BRONZEN - MOFFELEN - ZANDSTRAAL-INRICHTING
Rijwielwerk uitsluitend voor den handel 5366

Hotel, Café - Restaurant „Hof van Holland”

KERKBRINK — HILVERSUM
— Schitterende Terrassen — Garage — 5422
— Gerenommeerde Keuken —
— Grooten en kleine zalen disponibel —

Huize „SLAMAT”

VAARTWEG 115. HILVERSUM.
Pension 1ste klas. Centr. verwarming. Prima keuken.
Eig.r.ss VAN WIJK en KREEK. 5294

SCHRÖDERGROENMARKT DEN HAAG
TELEFOON 1-6-1-7-3 5091**DEKENS**WOLLEN EN
DONSDEKENS

REIS- EN AUTO-DEKENS

TOCHTDEKENS

TOCHTDUFFEL
PER METER

kunnen voor het behoud of verkrijgen van de slanke lijn zorgen. Ook in deze streek hebben velen zich een weekendhome laten bouwen.

Wil men den tocht voortzetten, dan kan dat gebeuren langs de laatste creatie van wijlen den plaatselijken raad van Pekalongan en Tegal, den autoweg naar Boemidjawa, waar een mooie gouvernements-pasanggrahan gelegenheid tot rusten biedt.

In deze streken vindt men bevolkingskoffiecultuur. Ten einde de bevolking te beschermen tegen minder voordeelige d.w.z. gezien uit den gezichtshoek van den koffieboer-praktijken van Chinezen en Arabieren, heeft de Tegalsche Afdeelingbank de leiding van deze Cultuur op zich genomen, waarbij de bevolking geniet van nuttige wenken, goede voorlichting en voorschotten tegen een redelijke rente.

De S. C. S. beschikt te Boemidjawa over een ruime pasanggrahan voor haar personeel.

Toen Boemidjawa nog alleen te paard, te voet of met behulp van een draagstoel te bereiken was, werd van dat schitterend gelegen gebouw weinig gebruik gemaakt, wellicht wordt dat nu beter.

Op korten afstand van dit rustoord vindt men de bron van de Kali Goeng die prachtig mooi, helder water levert, dat gebruikt zal worden voor de Tegalsche waterleiding. Met den aanleg is de bekende waterleiding expert ir. Snuiff reeds begonnen, zoo begint de bouw aan den watertoren al aardig op te schieten.

Het is jammer, dat we voor den terugtocht van den zelfden weg gebruik moeten maken, er is, zonder een grooten omweg te maken, geen andere weg, die ons naar Tegal terug brengt.

(Slot volgt).

Een slimme landvoogd.

Zonder andere landvoogden te kort te doen in hunne intelligentie, een gave welke, notorisch, allen wel bezeten hebben, immers, zonder welke het hooge ambt onbereikbaar is — voor een enkele uitgezonderd, wien het, onverdiend, werd aangedragen — zoo heeft toch Jan Maatzuiker, of, zooals hij thans, misschien ten rechte, genoemd wordt Johan Maetsuycker, zich, in dat opzicht, markant onderscheiden.

Onderscheiden, niet alleen omdat hij langer dan eenig voorganger of opvolger Gouv.-Generaal van Ned.-Indië geweest is — met z'n 25 jaren, van 1653 tot zijn dood in 1678, heeft hij het record behaald, wat om vele redenen voor die gave pleit — maar ook omdat enkele staaltjes van hem bekend zijn welke een bijzonder licht werpen op een andere eigenschap, weliswaar niet van dat hooge gehalte, maar toch nauw verwant met de genoemde verstandelijke vermogens, ofschoon daarmee niet altijd gepaard gaand, met name op zijn slimheid, die hem meermalen tot steun, zij het niet steeds tot hechten steun was.

Op zijn langen, eervollen dienststaat als regeerder,

VEREENIGDE OCTROOBUREAUX

BEËDIGDE OCTROOIBEZORGERS

H. J. KOOY - Ir. H. J. J. WEURMAN

BEZUIDENHOUT 69 'S-GRAVENHAGE

TELEFOON 72080 — 72081 — 72082

AANVRAGEN VAN OCTROOIEN VOOR UITVINDINGEN EN DEPONEEREN VAN HANDELS- EN FABRIEKSMERKEN IN ALLE LANDEN. 5415

vertoont die slinheid, somtijds listigheid, wel eens een schaduwvlek.

Zoo is van hem bekend dat hij, door list, zich een ander mans vrouw heeft weten toe te eigenen. Het minder fraaie geval heeft zich aldus toegedragen:

Toen de Gouverneur van Amboina, Van Dam, naar zijn gewest zou vertrekken, stelde hij zijn bruid, een jonge weduwe, onder de hoede van den grooten Heer. Aan wiens zorgen was zij beter toevertrouwd? Maar deze, weduwnaar, vatte dit mandaat zoo op dat hij het onbestorven weeuwte het hof maakte en haar zelf ten huwelijk nam. Een paartje dat bij elkaar paste, dacht hij zeker. Dat het vrouwtje ook mooi en rijk was, van de liefde niet afkeerig en daarbij eerzuchtig, mag misschien tot verklaring van beider handelwijze aangevoerd worden, zeker niet tot hunne verontschuldiging, vooral niet tot die van Maetsuycker. Toen Van Dam hem daarover ter verantwoording riep, gaf hij het malicieuse antwoord, dat hij, v. Dam, dan maar wat voorzichtiger had moeten zijn!

Het geval zou stof geleverd hebben voor een blijspel, maar waarmede Van Dam zich wel niet zou hebben vermaakt.

Een ander staaltje: In 1654 zond men uit Holland een zekere heer v. d. Hulst naar Indië, als Directeur-Generaal, lees dwarskijker. Dergelijke zendingen waren in dien tijd niet zeldzaam en werden ook in latere tijden wel uitgeschreven. Maar een man als M. was niet lichtelijk te verzoelen. Hij bedacht zich niet lang en had spoedig 'n voorwendsel gevonden om zich door den heer v. d. H. van den hals te schuiven, hem met een „gewichtige" opdracht naar Ceylon te sturen en dat wel met de instemming van den Raad v. Indië, welke hij welsprekend van het nut dier missie wist te overtuigen. Zoo gaf M. op zijn beurt de opdracht door.

Een derde: In de Generaalswoning van het Kasteel was ook de Secretarie de „rechterhand" van alle landvoogden, ondergebracht, in de nabijheid van het woonvertrek van den grooten heer. Denkelijk niet zonder reden, twijfelde M. aan ijver en vlijt der penisten, althans besloot hij zich daarvan te vergewissen. Zoo kwam hij op het denkbeeld zijn ambtenaren te bespieden, zonder zelf gezien te worden. Hij liet, door den muur, een toestel aanbrengen van zijn vertrek naar dat der ambtenaren, een plemoscoop, een soort van verrekijker die hem in staat stelde de schrijvers-ent in haar gestes, gade te slaan. De Heeren begrepen er niets van als de groote heer hen dan op het stoepje liet komen en hun een flinken uitbrander gaf voor ongerechtigheden welke zij bedreven hadden, maar welke hij toch onmogelijk kon weten. Eindelijk raakte men er achter en maakte het apparaat defect.

Ongetwijfeld zal deze sluwe vos onder de landvoogden, gedurende zijn lange loopbaan wel meer blijken van gevatheid en geslepenheid gegeven hebben, hoe vele zijn er in den Lethestroom der tijden neergezoken?

In de rij der Gs. G. van Indië is M. een der „grootten". Ook was hij „grand seigneur", en een derzulken, op wien niet van toepassing was wat zijn tijdgenoot, de fabeldichter La Fontaine, zei van zoovele groote heeren die als eenig teeken hunner grootheid, hunne kleedij hadden. Wel was niets menselijks hem vreemd. Ook in hem is bewaarheid, dat groote hoedanigheden hunne keerzijden hebben.

Van Week tot Week.**Van Dinsdag 30 September tot Maandag 6 October.**

De Mijn-inspectie ontving een telegram van de Poeloe Laoet-mijnen, dat aldaar op 25 September j.l. als gevolg van rooken, tusschen drie en vier uur des morgens een ontploffing van mijn gas heeft plaats gehad in den afbouw van schacht nummer 3. Tien personen werden gewond, van wie zes levensgevaarlijk. De toestand is weder normaal. Een later telegram meldt, dat vier der gewonden zijn overleden.

Op 1 Oct. werd het Ned. Rubbercomité door den min. v. Kol, in particuliere audiëntie ontvangen ter bespreking van de hoogst moeilijke positie, waarin de rubbercultuur zich bevindt. Bij die bespreking is gebleken, dat de regeering het hachelijke van den toestand ten volle in-ziet en bereid is het rubbervraagstuk in al zijn onderdeelen in nadere beschouwing te nemen en de mogelijkheid te overwegen van maatregelen, die tot verbetering van den toestand kunnen leiden. De minister is voornemens ter zake met den Gouv.-Gen. van Ned.-Indië in overleg te treden.

In de vergadering van de A.V.R.O.S. heeft de president dier vereeniging, de heer mr. H. Kolkman, een redevoering gehouden, waarin hij vaststelde, dat de voorgestelde wijzigingen der koeli-ordonnantie ongeveer gelijklopend zijn als de voorstellen der regeering, welke indertijd door de Permanente Arbeidscommissie voor advies aan de A.V.R.O.S. werden voorgelegd, welke toen door de A.V.R.O.S. uitvoerig werden bestreden. Spreker constateert, dat de waarschuwende stem der Permanente Arbeidscommissie weinig weerklank heeft gevonden,

daar de thans ontworpen ordonnantie den werkgevers belangrijk zwaardere lasten oplegt dan door het adviseerend lichaam gewenscht en mogelijk werden geacht. Zij, die straks in parlement en Volksraad de voorgenomen wijzigingen moeten beoordeelen, mogen bedenken dat zeer vitale ondernemersbelangen op het spel staan en dat partijbelangen of politieke stroomingen de houding tegenover deze onderwerpen niet mogen bepalen, doch in de aller-eerste plaats moet worden overwogen wat economisch mogelijk is. Wanneer de zware tijden onverhoopt mochten voortduren, dan zal het een punt van ernstige overweging door de regeering moeten uitmaken om, hoe de wijzigingen der koeli-ordonnantie straks ook mogen luiden, de invoering daarvan uit te stellen tot de toekomst voor de planters wederom minder somber is. Zooals de situatie thans is, kunnen hun geen meerdere lasten worden opgelegd. Spreker vertrouwt, dat een beroep op de regeering om samenwerking teneinde aan de grooter wordende moeilijkheden het hoofd te bieden, niet vergeefs zal geschieden.

Te Semarang werd den 1en dezer een vergadering gehouden van planters in Midden-Java ter bespreking van de plannen tot oprichting van den nieuwen plantersbond. Alle 25 aanwezigen traden tot de opgerichte afdeeling Midden-Java van dien bond toe. Uit Midden-Java zijn voorloopig toegetreden 23 administrateurs en 45 geëmployeerden.

Naar verluidt is de deijntieve lijst der kandidaten van den Pol. Econ. Bond voor de a.s. verkiezingen van den Volksraad als volgt samengesteld: A. J. N. Engelenberg, B. Roep, mr. J. H. C. de Groot, prof. mr. dr. H. Westra, J. J. Nederburgh, K. van Gelder, mr. G. L. Kelder, H. D. Schouten.

De heeren mr. s'Jacob en C. H. M. H. Kiës wenschten niet voor een herkiezing in aanmerking te komen; terwijl de heer G. J. Zuyderhoff waarschijnlijk naar het I.E.V. overgaat.

De reg. diende bij den Volksraad een ontwerp ordonnantie in tot wijziging en aanvulling van de algemeene bepalingen voor de Spoor- en Tramwegen. De voornaamste wijziging betreft de opvoering van de grootste toegelaten snelheid van 30 tot 45 K.M. per uur voor spoorlijnen, liggende op of langs den openbaren weg, daarvan niet door een afrastering gescheiden. De bedoeling is, dat de ordonnantie 1 Januari 1931 in werking zal treden.

In het gebergte tusschen Pasir en Kandangan circuleerden geruchten onder de Dajaksche bevolking, dat een vorst was opgestaan, die vrijdom van belasting en heerdienst geeft. Het districtshoofd van Kandangan is met een patrouille uit Pasir naar het gebergte vertrokken. Twee Dajaks werden gearresteerd. De geheele bevolking is rustig.

Het A. I. D. verneemt, dat binnenkort in Ned.-Indië verwacht wordt de heer Richard P. Hendrem; teneinde met den gouvernements-radiodienst te confereeren over een telefoon-verbinding tusschen Batavia en Washington.

De definitieve lijst van de Vaderlandsche Club voor den Volksraad is als volgt samengesteld: 1. mr. R. Fruin; 2. mr. P. M. C. J. Hamer, secretaris van den Java Suiker Werkgevers Bond, Soerabaja; 3. dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn, maj. der int. te Malang; 4. H. J. van Holst Pellekaan, planter te Buitenzorg; 5. S. I. Kahn, agent van Tels en Co., Soerabaja; 6. dr. W. L. Wolff, leeraar aan het Lyceum te Bandoeng; 7. ir. C. Menchaar, vertegenwoordiger van de Billiton Mij. te Weltevreden; 8. mr. A. Boeije, voorz. van den Landraad te Magelang; 9. A. Franken, planter te Malang; 10. H. Blom, belastingconsulent te Batavia; 11. mr. P. N. Janssen, adj.-insp. van fin. te Palembang; 12. A. de Veer, dir. van de N.V. Semarangsch Stoomboot- en Prauwenveer, Semarang.

Het advies van den Onderwijsraad inzake het herordeningsplan wordt medio November a.s. verwacht, waarna de voorstellen aanstonds bij den Volksraad zullen worden ingediend.

De advocaat-fiscaal van het Hoog Militair Gerechtshof besloot op 4 October j.l. zijn requisitor tegen den op één na hoofdschuldige van het smadelijk gebeuren op Curaçao met de woorden:

„Moge het Nederlandsche Gezag zich op Curaçao spoedig herstellen. Alléén langs dien weg zal de nationale eer weder kunnen worden hersteld".... en vraagt dan bekl.'s veroordeeling tot vijf dagen gevangenisstraf. In den eisch tegen kapt. Borren schijnt niet begrepen die van eene „dankbetuiging voor de vele den Lande bewezen diensten."

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

DEVENTER

Fa. Wed. G. J. EILANDER
Brink 85-86. Telefoon 198. DEVENTER
Kantoorboekhandel 5349
Vulpenpennen Schrijfmachines

C. BLEEKER 5346
IN REISARTIKELEN
BROEDERENSTRAAT 1
TEL. 777 DEVENTER

B. WIELINGA - DEVENTER
KUNSTHANDEL - ENGESTRAAT No. 10
OMLIJSTEN VAN PLATEN, FOTO's ENZ. 5362

APELDOORN

ELECTRISCHE MEUBELFABRIEK
H. SCHUILENBURG en L. v. d. VLIET 5317
Complete Meubilerie volgens opgaaf en tekening
Kanaalstraat 21 - APELDOORN

H. BENNINK, Hoofdstraat 157, Apeldoorn
Boter- en Kaashandel - Telefoon 169
Het adres voor inderdaad fijne KAASSOORTEN.
Zowel inlandsche als buitenlandsche soorten.
Roomboter steeds versch voorradig. - Grootte keuze
Comestibles en Fijne Vleeschwaren. - Kaasverzending
naar de tropen. Goede overkomst gegarandeerd. 5513

N. VAN DER MEER - APELDOORN
Stationstraat 29-33. - Telefoon 263
Handel in Wijnen, Limonade, Bier, Likeuren en
Gedistilleerd, Bronwateren, enz. 5316

LEIDEN

Leidsche Rietmeubel- en Mandenwerkhandel „Rietma“
NIEUWE RIJN 87 LEIDEN NIEUWE RIJN 87
Koopt bij ons uw Rietmeubelen en Mandenwerk, Wiegen.
Ook zeer Fijne Rietmeubelen. Eigen fabriek. Concurrerende
prijzen. Reparatiewerk wordt vakkundig, netjes en
billijk uitgevoerd. Speciaal ingericht voor beitsen en vernissen.
Engros. Detail. Beleefd aanbevelend. 5256

ROTTERDAM.

INDISCH RESTAURANT „SENANG HATI“
Pieter de Hoochstraat 28, Rotterdam. - Telefoon 36924.
RIJSTAFEL DEN GEHEELEN DAG; ook uitzending.
Alle Indische gerechten voorradig. - Je adres voor fijn-
proevers. Eenigste inrichting hier ter stede. Lage prijzen.
5464 Aanbevelend, A. J. G. RIETKERK.

DORDRECHT

H. STUMPEL
DORDRECHT - BREDA
SCHRIJFMACHINES
KANTOORARTIKELEN
5368

UTRECHT

G. v. d. MEER Jr., Bontwerker,
OUDKERKHOF 43 - TEL. 1128 - UTRECHT
Specialiteit in PELTERIJEN 5564
Het van ouds bekende adres voor prima kwaliteiten.

BREDA.

FIRMA A. W. CANTRIJN
Electrische Meubelfabriek
VAN GOORSTRAAT 3 - BREDA
Begrotingen gratis 5375

A. DE KONING & ZON - GINNEKEN
- DESKUNDIGE TUIN-ARCHITECTUUR -
AANLEG EN ONDERHOUD VAN TUINEN
Rotstuinen - Borders - Flagstons Tuinpaden
Artistiek Bloemwerk - Speciale Cacteeën Cultuur
MOLENSTRAAT 9 5265 Telefoon 1499 (Breda)

Mineraalwater- en Limonadefabriek „DE KROON“
Haven 20 BREDA Telefoon 510
Alle soorten Wijnen - Bieren - Stout
Victoria-Water - Fruit-Soda - Vichy-Water
- Levering aan particulieren - 5264

Fa. Wed. J. A. WOUTERLOOD-DOESBURG
Nieuwe Ginnekenstraat 22 - BREDA
Telefoon 354 - Oppericht Anno 1885
WIJNEN - LIKEUREN - LIMONADES 5378
BINNEN EN BUITENLANDSCH GEDISTILLEERD

RADIO „TECHNICA NOVA“
Wilhelminastraat 36 - Telefoon 1369
BREDA 5374

ARNHEM

GESCHER & KEMPER
Ketelstraat 36 ARNHEM Telefoon 25601
Complete Meubilerie 5322

AMSTERDAM

J. DE VRIES & ZON
Kastanjeweg 14 AMSTERDAM
Handel in AARDAPPELEN, GROENTEN en FRUIT.
En gros 5127 En détail
(Alle bestellingen worden per auto thuisbezorgd)

Verhuur-Inrichting van Luxe Fiat Automobielen -
- 22660 Telefoonnummers 22669 -
Speciaal adres voor Toer- en Trouwwerk.
Garages: Albert Cuyperstraat 33-35 en Weesperplein 18.
AMSTERDAM 5489
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West“.

Uitsluitend voor de leden en lezers van dit blad biedt de
Firma T. VAN OOSTEN, Wittenstraat 182, Tel. 81220,
onderstaande brandstoffen tegen zomerprijzen aan: prima
Wales Aberpergum Anthraciet ²⁰/₃₀ of ³⁰/₅₀ à f 3.30 p. H.L.
of prima Belg. „ „ „ „ à f 2.85 p. „
Leden van „Oost en West“ een extra korting.
Levering franco bergplaats. 5499

Kunsthandel JACQUES AA
Vijzelstraat 105. - Telefoon 30798. - Amsterdam.
Origineele Schilderstukken, Etsen, Pastels, van bekende
Meesters, w.o. Hobbe Smith-Garf, Versteeg, Martin
Monnikendam etc. - Vakkundige, gratis verpakking
voor de tropen. 5525

Hotel-Restaurant „Terminus“
Warmoesstraat 111, Amsterdam C. Tel. 41836
50 kamers met stroomend koud en warm
water. - Centrale verwarming. 5557

BERGEN OP ZOOM

Rund-, Kalfs- en Varkensslagerij
FIRMA J. HILWIG 5481
Lieve Vrouwestr. 21. BERGEN OP ZOOM. Telef. 99.
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West“.

ZUIDER STEENKOLENHANDEL!
Firma Gebr. Salko - Bergen op Zoom
EN GROS Telef. interc. 364. Postrekening No. 77050 EN DÉTAIL
SPECIAAL ADRES van alle soorten 5477
Belgische, Hollandsche en Wales Anthraciet
AANBEVOLEN ADRES VOOR LEDEN VAN OOST EN WEST

C. C. A. DIETVORST
AGENT FONGERS RIJWIELEN
Rijwielhandel - Reparatie-Inrichting
Boschstraat 4-6 Tel. 171 BERGEN OP ZOOM
IMPORT 5266 EXPORT

Gereserveerd voor de 5472
Firma L. H. v. d. AA,
Fotograaf, Bergen op Zoom.

Patisserie J. H. v. d. DUNGEN
BOSCHSTRAAT 28 - BERGEN OP ZOOM
Telefoon 493 5480
Specialiteit Indische Spek Koek

BLOEMENMAGAZIJN A. W. BUIJS-LARO
Van Dedemstraat No. 21, Tel. 373- 5478
BERGEN OP ZOOM
beveelt zich beleefd aan voor het leveren van bloemwerken

L. J. Aarnoudse, Accountant,
Lid v. d. Ned. Bond van Accountants.
Alle Accountantswerkzaamheden en opleiding voor
Boekhoudexamens. 5473
BERGEN OP ZOOM, Arn. Asselbergsstraat 39.

SCHEVENINGEN

Is. HAMBURGER Jr.
Coiffeur pour Dames
Harstenhoekplein 1 - Telef. 50107
Hoek Harstenhoekweg 5531

RIJSWIJK (Z.-H.)

Banketbakkerij „PONSEN“
Bestellingen voor feestgelegenheden extra korting.
f 10.- aan bons geeft recht op een tablet chocolade à f 1.-
- TELEFOON 10529 - 5282
RIJSWIJK, Heerenstraat 52 - Telefoon 18062

De Geëmployeerde bij de Suiker-Industrie

Bij ons Informatie-bureau is verkrijgbaar de juist
verschonen 3e en verbeterde uitgave van dit boekje,
dat een overzicht geeft van den werkring en de
vooruitzichten, benevens van de inrichtingen tot
opleiding voor die industrie. De bewerking ge-
schiedde door de H.H. H. Ch. G. J. van der
Mandere, Secretaris van den Bond van Eigenaren
van N.-I. Suikerondernemingen en A. Voskuil,
Oud-gedelegeerde van de Mij. tot Exploitatie van
de Suikerondernemingen Sentanen-Lor, Brangkal
en Dinoyo.

Bijgewerkt met de laatste gegevens. Zeer belang-
rijk! Prijs f 0.75, f 0.06 portokosten.

HET HOOFDBESTUUR.

KAWEE'TJES

DEN HAAG

IJzerwaren-Magazijn „SIMON“
Specialiteit in 1e klas Gereedschappen.
L. JULIARD - RIJSWIJKSCHEWEG 79B
TELEFOON 15454 - DEN HAAG 5447

Het adres voor Bandages, Breuk-
banden, Elastieken Kousen enz. enz. is
Maison „SANTÉ“ 5562
SPUI 181a, DEN HAAG - Telefoon 80557

INSTITUUT HANSA, PEDICURE D.pl.
Aanbevolen door Doktoren.
HARSTENHOEKSTRAAT 31. TEL. 52764.
GEVESTIGD SINDS 1922. 5532

G. H. GIESKE 5530
Korte Poten 7b, Den Haag. - Tel. 14326
Het adres voor prachtig opgemaakte
- Delicatessen en Fruitmanden -

Dierenkliniek annex Pension
Wesselsstraat 32 bij het Hobbemapplein. Tel. 32840.
Opname van Dieren in Pension en behandeling.
Spreekuur Dierenarts dagelijks van 10-11 uur.
Maandag- en Donderdagavond ook van 19-20 1/4 uur. 5534

VERLOFGANGERS.
Bij vestiging in Duinoord, koopt dan Uw VISCH bij
P. v. VOSSOLE-PLUGGE
Lijsterbesplein 5, Den Haag. - Telefoon 90757.
Gebakken Visch, WARM thuisbezorgd. 5560

**VAN MARLE
EN
BIGNELL**
Lange Voorhout 58
's-Gravenhage

**KUNSTVEILINGEN
MEUBELVEILINGEN
TAPIJTVEILINGEN**

Op aanvraag
wordt Catalogus
toegezonden

5551

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

KUNST DER „PRIMITIEVE” VOLKEREN.

Aanleiding tot dit opstel is een in dank ontvangen artikel van den schrijver, den oud-majoor bij den Topografischen Dienst in Nederl.-Indië, thans conservator aan het Koloniaal Instituut te Amsterdam, J. C. Lamster, n.l. een overdruk uit het fraai geïllustreerde maandschrift „Onze Aarde”, handelend over de Papoea's van het Setani-meer, op Nieuw-Guinea.

Bijzonder belangwekkend is hetgeen hij schrijft over het leven en werken, speciaal ook de kunstuitingen, dezer nog zoo weinig bekende volksstammen en het brengt ons in herinnering de reeks artikelen door den heer J. A. Loebèr Jr. verleden jaar gepubliceerd in het tijdschrift „Nederl.-Indië, Oud en Nieuw”, onder den titel: „Woningbouw en Architectuur in Nieuw-Guinea”, waarin ook den nadruk gelegd werd op het kunstgevoel dier inboorlingen.

Sprekende over de „Gemeenschapsgebouwen”, welke zoo typeerend zijn voor de Papoea-maatschappij, zegt deze o.m.:

„Er zijn daaronder prachtige dingen, die tot de erkenning dwingen, dat dit geen werk van primitieve wilden kan zijn. De gebouwen in Doreh en Jamna bijv. zijn geenszins onbetekenende bouwwerken, integendeel, het zijn zeer bijzondere gebouwen geworden, die zich waardig naast de zeer bekende in onze Archipel voordoen. Die aan de Humboldtbaai hebben menigen reiziger door hun grootte en pyramidalen dakbouw in verbazing gebracht. Er is hier een veelheid van vormen te vinden, zooals nergens in onze Archipel het geval is, een ware bron van „primitieve” bouwkultuur.”

Primitief mag men eigenlijk niet zeggen, evenmin als de negerkunst, die in menig opzicht er op lijkt, dien naam verdient, tenminste, als men er de betekenis van onbeholpen aan hecht. Terecht schreef de kunstkenner, Jac. Aalderink, in zijn artikel: „Kunst en Kunstnijverheid der Negeren”, in het speciale „Negernummer” van „De Groene Amsterdammer”, van April.

„Te gering is tot heden in ons land de belangstelling voor dergelijke kunstuitingen, die steeds weer den kerner bekoren.

„Men meent, dat dergelijke dingen alleen en uitsluitend in een museum thuis behooren, maar vergeet, dat ieder voorwerp, op een juiste plaats aangewend, steeds weer een lust voor de oogen is.

„Maar daarvoor moet men zich openstellen voor de schoonheid en vooral de naïviteit weten te waardeeren.

„Wellicht, dat nog eens de tijd komt, dat algemeen erkend zal worden, dat ook de Afrikaansche negers een eeuwenoude cultuur bezitten.”

Dit zelfde slaat ook op de kunstuitingen der z.g. „primitieve” volkeren van den Nederl.-Indischen Archipel. En dan vanzelf ook het volgende:

Elders schreef hij:

„Steeds weer, bij de aanschouwing van Negerplastieken en versierde voorwerpen voor gebruik, uit Afrika, dringt zich de vraag op: of wij, Westelingen, wel ingesteld zijn op het juiste aanvoelen van de kunstwaarde dezer objecten? Het kwam, tot voor eenige jaren, al te vaak voor, de ingewijden weten dit, dat de „degelijke” Hollander bij het woord „Negerkunst” de schouders ophaalde en medelijdend het voorwerp, als zoodanig aangeduid, en den gene, die het dien naam te geven dorst, aankeek met, laten we zacht zeggen: een glimp van spot in zijn oogen.

„Gewoonlijk was deze „spotglimp” een uiting van de superioriteitswaan van een zeker deel van het blanke ras: wat zouden die onbeschaafde negers nu kunnen maken, dat ons „beschaafden” interesseeren kan?

„Ook wel kwam die laatlunkend-afwijzende houding voort uit het gebrek aan weten: wat zou zoo'n volk ons, blanken, met een „cultuur” nou kunnen geven? Waarbij van de axioma's uitgegaan werd: dat wij wel een cultuur hebben en de Negeren niet.

„Hierin is sinds eenige jaren een kentering gekomen. Wel wordt de Negerkunst door de breede massa niet aanvaard, („Kunst” is immers in ons land een geldbelegging!) maar een deel van het publiek, laten we zeggen u en ik, wij, die „modern” zijn, of doen alsof, wij accepteren de „Kunst der Negeren”, omdat, want nietwaar, verschillende moderne kunstenaars hebben gezegd, dat er „Negerkunst” is.”

Zooals wij reeds zeiden: de kunstuitingen der Papoea's, gelijken veel op die der negers, ook daarbij frappeert ons „vermechaniseerde Westelingen”, de liefde, waarmede het ding gemaakt is, de liefde voor het handwerk, terwijl de maker zich vaak van de meest primitieve gereedschappen bedienen moest.”

Zoo schrijft de heer Aalderink. Ons wil 't echter voorkomen, dat die z.g. „primitieve” gereedschappen, voor de vaardige handen dier „primitieve” werkers, dikwijls juist de best denkbare voor hen zijn. Met onze zooveel verfijndere, moderne instrumenten, zouden zij zeker niet hetzelfde kunnen uitrichten!

Ook de heer J. Eigenhuis, in dezelfde „Groene Amsterdammer”, de menschevende denkbeelden van den deskundigen Dr. Albert Schweitzer, aahlend, schrijft o.a.:

„Het natuurkind heeft meer denkvermogen en kunstgevoel dan men gewoonlijk aanneemt. Het onderscheid tusschen blank en gekleurd, ontwikkeld en onontwikkeld, vervalt, als men met den oerwoud-mensch komt te spreken over de vragen, die onze verhouding tot ons zelf, tot de menschen, tot de wereld en tot den Eeuwige betreffen... Er is ook een groote, natuurlijke aanleg tot opnemen der eenvoudige religieuze begrippen aanwezig, ofschoon het historische in het Christendom natuurlijk ver boven zijn bevassing gaat... Daarentegen heeft hij een eenvoudig besef van de behoefte aan verlossing. Hij heeft een natuurlijke ontvankelijkheid voor het begrip van het goede.”

„In een rede, die Schweitzer, op uitnodiging van Romain Rolland, hield, dringt hij aan op een niet alleen geestelijke ontwikkeling der primitieve rassen, maar eischt hij ook: „de praktische beoefening van een handwerk naar de behoefte der maatschappelijke verhoudingen.”¹⁾

De heer Lamster vertelt, na een beschrijving gegeven te hebben van het land, over de Papoea's, wonend om het Sentani-meer:

„En in en om deze paalwoningdorpjes, het typische, donkere kroeskopvolkje, een afgesloten wereldje in het klein, Papoea's, Sentaniërs, eenvoudige natuurmenschen, die in een argelooze primitiviteit nog geheel naakt rond liepen, en... wier kunstvolle spiraalmotieven, die met krachtige lijnen en vaste hand op bamboekokers en kalkkalebassen zijn aangebracht, ook de onverholpen bewondering van het westerse oog weten af te dwingen.”

De reproducties van mooie foto's, waarmee zijn artikel is verlucht, toonen o.a. het prachtige houtsnijwerk aan de palen van een Hoofden-woning, een paar uitdrukkingvolle houten fetisjbeelden en bijzonder sierlijke grafkleedjes, in kleurendruk, echte kunstvoorwerpen, welke men in de afdeling Volkenkunst van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, in natura kan bewonderen.

Eyenals de heer Loebèr en vele andere kunstzinnigen, betreurt hij het, dat veel van deze kunst op den duur verloren gaat, doch hij voegt daaraan toe:

„Nu moge men echter het verdwijnen van een dergelijke originele plastische kunst betreuren, aan den anderen kant mag men niet vergeten, dat zij tenslotte toch een uiting is van een geestestoestand, alleen mogelijk in de primitieve, barbaarsche en chaotische omgeving, waar ze ontstond. En wanneer wij den Sentaniërs een verheffing uit dezen natuurstaat gunnen en toewensen, dan moeten wij ook de consequenties daarvan aanvaarden.

„Trouwens men zie de à jour gesneden palen van een voormalige hoofdenwoning. Ook dit is primitieve Sentani-kunst; maar kunst, die bij tactvolle leiding en met enig gevoel van pietet voor oude cultuur, gansch niet behoort te gronde te gaan. Evenmin als de prachtig ontworpen spiraal-ornamenten, die we nog aantreffen op bamboekokers, kalkkalebassen en grafkleedjes van geklopte boombast.”

de haniasholen

a. regentesselaan 325-327,

telefoon 32456

c. laan van meerdervoort 870,

telefoon 39451

leiden uw kinderen in uw verloftijd op voor officiële- en school-examens, in de vakken: stenotypen, boekhouder, handelskennis, moderne talen, spaansch, esperanto, correspondentie, schoonschrijven enz. individueel onderwijs. 5537 spreekuren maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9.30-11.30, van 1.30-3.30 en van 7-9 uur. 5537

Ten volle beamen wij natuurlijk den wensch, — de bede, zouden wij willen zeggen — waarmede de heer Lamster zijn zoo lezenswaardig en sympathiek artikel besluit:

„Men heeft thans voorzichtig en geleidelijk aan, de culturele ontwikkeling van den Sentaniër ter hand genomen. Laten wij voor hem²⁾ hopen, dat zij, die hun schouders onder deze moeilijke taak hebben gezet, weten te voorkomen, dat de goddelijke vonk, die hem reeds in zijn primitief bestaan een aangeboren gevoel voor het schoone gaf, gedurende het thans volgende beschavingsproces niet worde uitgedoofd.”

¹⁾ De cursiveering is van ons. Red.

²⁾ En dat niet alleen voor hem, den Sentaniër, maar ook voor ons allen, die van zijn kunst genieten kunnen en door wederzijdsche waardeering medewerken aan den toekomstigen wereldvrede. Red.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

De dreiging van Moskou.

Ook de Java-Bode (29/8) acht het noodig op de grondige militarisatie van Rusland te wijzen. Door Molotoff werd namens de Comintern een optimistisch beeld opgehangen van den stand der wereldrevolutie, vooral van den toestand in het Verre Oosten. Het gebeurde te Pesjawan en de onlusten onder de boeren in Br.-Indië wijzen z.i. op een versterking van de revolutionaire beweging aldaar. Leiders zijn er noodig en de schepping van een communistische partij is er onontbeerlijk. In China is een nieuwe revolutionaire beweging. Een Engelsch-Amerikaansche oorlog is onvermijdelijk. Volgens de Engelsche Pers is het bekende „industriële vijfjaarsplan” van Stalin niets anders dan een oorlogsplan voor de gereedmaking van de noodige machinerieën voor de verovering der wereld in 1934. Unschlicht, OGPU-chef in het leger, werd aan de Economische Sovjet verbonden om de militarisatie van het Rode leger te bespoedigen; de geheele industrie wordt omgezet in een gigantische organisatie, welke op een gegeven signaal, in staat moet zijn aan alle oorlogsbehoefden te voldoen. De militarisatie van de bevolking wordt intensief doorgevoerd; mannen, vrouwen, jongens en meisjes krijgen bij miljoenen militair onderricht, terwijl alle vijf miljoen industriële employés in Sovjetdienst zes uren per week moeten wijden aan militaire aangelegenheden. Daarnaast is een geweldig spionnagesysteem ingericht om in alle landen de vechtcapaciteit der tegenstanders en de nieuwste wapeningen na te gaan. De spionnen hebben toegang verkregen tot alle wereld-kanselarijen; agenten zijn in dienst van Ambassades en consulaten, en in vele gevallen zijn den Sovjet-Raad de geheimste documenten in handen gespeeld.

De Sum. Post schrijft over „De strijd in Klein-Azië” (6/9), het Soer. Hbl. over „De Gandhi-beweging” (25/8), „Br.-Indië” (26/8, Jehaz-wallah), „Hongarije” (29/8), „De Duitse crisis” (30/8, Villanus) en „Lourdes” (27 en 30/8, Zentgraaff).

**Het lokaal voor Wek. Publ. Veilingen
LEIDSCHEGRACHT 76, AMSTERDAM**

is een vertrouwde, reeds 30 jaren bestaande Inrichting, voor den verkoop van

Nette Inboedel en Kleeding.

TELEFOON 49900 5466

W. J. GERDING & Co.

Mak.

Zoonoodig verkoop en afrekening binnen één week

Het Communisme.

Majoor dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn hield te Malang eene lezing over „Het Communisme“ (Soer. Hbl. 29/8, 3de bl. „Uit den Oosthoek“). Ons wetenschappelijk denken berust — aldus spr. — niet uitsluitend op eene streng doorgevoerde logica; ook sentiment, karakter, tijdgeest en milieu doen daarop hun invloed gelden. Verschillende sociale oorzaken kunnen de daadkracht en het zelfbewustzijn der regeerende groep verslappen, maar toch kan het voorkomen, dat deze groep nog tientallen jaren zich staande weet te houden, door aan de geregeerden diverse concessies te doen op verschillend gebied, door politieke machinaties en door list. Eerst wanneer de regeerende groep zich niet meer krachtig bewust is van het leiderschap, wordt de mogelijkheid geschapen, dat een klein getal militante figuren de aan het roer van den Staat zittende klasse hun wil weet op te leggen (Rusland h.v.). Vervolgens kwamen ter sprake de socialistische, communistische en anarchistische stelsels. De propaganda van het communisme is vooral ingesteld op *massale actie*. Uitvoerig stond spr. stil bij de P. N. I. en hare massactie. Het z.g. „Indonesia“ kan een schepping genoemd worden van Tan Malakka; de derde Internationale propageerde dit denkbeeld. Het was de bedoeling om op het knooppunt van wegen tusschen de vastelanden Australië en Oost-Azië, tusschen Indischen Oceaan en Pacific, een sovjetrepubliek te formeeren. Deze zou dan moeten bestaan uit Ned.-Indië, de Philippijnen en de Maleische Staten. Ook werd de P. S. I. als nationaal-godsdienstige strooming besproken, alsmede de wijze waarop de Komintern invloed op haar poogde te verkrijgen. Ter sprake kwam hierbij, *hoe ook de Islam in alle spotproclamaties bij de anti-godsdienstige propaganda in Rusland zelve gehoord en besmeurd werd, doch hoe men in Oostersche landen dienzelfden Islam misbruikt om de koloniale volken tegen de koloniale mogendheden op te hitsen*. Geconcludeerd werd dat, wil men in Ned.-Indië eene rustige evolutie waarborgen, men bovenal het leiderschap in handen moest houden. In dit verband kwam ook de Vaderlandsche Club ter sprake. De V. C. bevordert niet de *rassen-teenstelling*, doch wil *samenwerking* met alle loyale bevolkingsgroepen. Trouw aan het devies „Ik zal handhaven“, koestert de V. C. den krachtigen wensch, mede te kunnen werken tot het in handen houden van het leiderschap in Ned.-Indië door Nederland.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (5/9 „Ambtenaar contra Regeering“; 6/9 „Het gevaar van Buitenzorg“), het *Soer. Hbl.* (28/8, 2de bl. „Juist inzicht“, betr. het aantal ass.-residenten; 26/8, 2de bl. „Politieke scholing“ van Inheemschen) en het *Bat. Nwsbl.* (18/8 t/m. 2/9 „De P. N. I.-zaak“ voor den Landraad).

Het Digoel-rapport.

Het rapport van het lid van den B. v. I., den heer W. P. Hillen, over de interneeringskampen aan den Boven-Digoel, is ter visie van den Volksraad gelegd (*Bat. Nwsbl.* 27/8). De heer Hillen is overtuigd, dat vermoedelijk zonder uitzondering, alle geïnterneerden deel hebben uitgemaakt van de P. K. I. of van haar ondervereenigingen, doch dat bij de voorstellen tot interneering nogal uiteenlopende maatstaven zijn aangelegd en dat niet iedereen op wien art. 37 van de Indische Staatsregeling is toegepast, tot de „gevaarlijke kern“ der vereeniging heeft behoord. Een belangrijk aantal geïnterneerden is tot inkeer gekomen; de interneering is voor hen een heilzame straf geweest. Te Tanah-Merah wonen 2000 menschen in 602 huizen; er staan twee scholen, een hospitaal en een eenvoudige bioscoop. Men krijgt niet den indruk, dat men onder gevaarlijke oprieters verkeert. De personen, die Europeaan regeeren, zijn principieele tegenstanders van het Gezag. Er bestaat niet alleen *rassen-afkeer* tegenover de Europeaanen, doch ook heerscht die tusschen de vertegenwoordigers van verschillende Inheemsche rassen onderling. Er zijn er die een terreur trachten uit te oefenen over anderen; er zijn slappen van karakter, vleiërs en hooghartigen. Gebrek aan eensgezindheid is een algemeen verschijnsel. In het interneeringskamp te Tanah Tinggi, waar 70 geïnterneerden met 45 familieleden zijn ondergebracht, wil men met het Bestuur enkel aanraking hebben voor de ontvangst van levensmiddelen; overigens negeert men het Bestuur. Er zijn hier veel lieden, die veel geworven hebben en die nu zich in deze afzondering niet ongelukkig gevoelen. Beide interneeringskampen zijn malaria-haarden; de mortaliteit en de morbiditeit wijzen echter uit, dat beide vestigingen — de malaria uitgezonderd — niet ongezond zijn. Er zal naar een gezonder verbanningsoord moeten worden gezocht, als dit voor den patiënt noodig is.

Suikerzaken.

De Java-suikerindustrie treedt op drie wijzen naar buiten: het *Syndicaat* en zijn werk, het Proefstation en de gecombineerde *verkooporganisatie*. Het initiatief, het zoeken en vinden, het inkluden van nieuwe methodes, het pionierswerk op agrarisch gebied, het breed openstellen der wetenschappelijke resultaten, in het kort het doorwrocht succes van de industrie, noemt men in de buitenlandsche vakbladen *Java*. De derde instantie van het gecombineerd optreden, het verkoopen en de prijs, betreft de *Visp*. De *Visp* is momenteel van oordeel, dat een verlagen der verkooplimieten geen meerdere vraag zou stimuleeren. De

HOTEL „DE TWEE STEDEN“ | **RESTAURANT „DE TWEE STEDEN“**
 Buitenhof Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062 's-Gravenhage
FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN HET CENTRUM DER STAD
 Speciale tarieven voor langdurig verblijf
 Kamers met stroomend water en prive bad
 Thé Dansant — — Diner Concert
 Roemeensch Orkest
 Uitmekende Keuken 5104
GERENOMMEERDE WIJNKELDER

Loc. (27/8 blz. 29) betwijfelt dit, gezien de prijzen elders. Bombay en Kerachi hebben (een weliswaar nog onbeduidend quantum) Europeesche kristalsuiker gekocht voor ¾ gulden beneden Java's prijs; Adriatische zeehavens geven korting voor suiker, verscheept naar Br.-Indië; exporteurs van Java-suiker verkoopen naar het buitenland, waar maar eenigszins nabijkomende vraag is, voor circa ½ gulden beneden den *Visp*-prijs; Shanghai is in Cuba te markt gegaan voor f 1,60 beneden de officieele pariteit van Java. Al deze feiten wijzen op een groote activiteit van andere landen, een tegemoetkomen aan koopers. Cuba heeft diverse commissies afgevaardigd. Cuba heeft een invloedrijk persoon thans onderweg naar de Sovjet, Duitsland biedt in concurrentie hoeveelheden aan de Sovjet aan (tot eind 1931), Tsecho-Slovakije geeft een speciaal tarief voor de suiker, die naar ander territorium gaat, Java-exporteurs houden den handel gaande en blijven onze consumptiecentra van suiker voorzien, deels tot geldenden, deels tot risico gevenden prijs, doch de *Visp* is van meening, dat een verlagen van limieten geen stimulans zal zijn. Men behoeft geen navolging te zoeken in afvaardigingen en onderhandelaars, doch men zou een economische oriëntatie in het leven kunnen roepen, welke niet in star-statistisch bedrijf ware te zoeken, doch in oriëntatie ter plaatse. Vaste posten, twee in Br.-Indië, één in China en één in Hongkong, welke in samenwerking met den handel een systematisch bewerken van onze gebieden tot arbeidsveld zou hebben. Naar zulk een *permanent adviesgevend instituut* kan het limiet-stelsel van de *Visp* zich richten. Het profijt trekken van de vondsten heeft Java's suiker gebracht op het thans bereikte niveau, initiatief is in alle fasen tot breede ontplooiing gebracht, de tijd is echter reeds lang aangebroken, dat ook de verkoop in dat kader wordt binnengevoerd.

Aandacht verdienen: *De Loc.* (27/8, blz. 30 „Het Syndicaats-verslag“; blz. 31 „De hooge Winsten“; blz. 27 „De Wereld-depressie“), het *Soer. Hbl.* (25/8 „Belemmering van de ontwikkeling“; 29/8 „De Inlandsche Suikerindustrie“; 27/8 „Econ. en soc. aangel.“, Smislaert; 28/8 „De fin. en de econ. toestand“; 30/8 „Soer. Week-overzicht“, B), de *Deli Crt.* (3/8, 4de bl. „De controle van de rubberproductie“) en *De Sum. Post* (3, 5 en 6/9 „Het euvel der aanslagen“).

De Straat van Malakka.

In de *Deli Crt.* (3 en 4/9) vertelt de heer J. J. van der Laan van zijn reis „Door en langs Straat Malakka. Een typisch staaltje geeft hij van de *arbeids- en ondernemingskracht van den Chineeschen werkmán* en *handelaar*. In een geweldig houten vat werden duizenden kleine vischjes een paar maal uit China overgebracht naar Sumatra's Oostkust. Dag en nacht zitten de eigenaars daarbij, om door middel van houten viotters het water in beweging te houden en alles in het werk te stellen om hun kostbare import levend over te brengen. Te nauwernood aan den wal staan de kawans reeds klaar met emmers en vaten om de kostbare lading te verdeelen over de afnemers, die de visch zullen opkweken en ter markt brengen of weer uitvoeren. De Chineezzen hebben in de laatste 50 jaar op Sumatra's Oostkust altijd weer de economische mogelijkheden weten te ontdekken en in de uitvoering daarvan een belangrijk aandeel genomen. In de toekomst zal op Sumatra's Oostkust en Borneo meer plaats zijn voor *Inheemsche werklieden en kolonisten*, maar men meene niet, dat dit een uitsluitend voordeel zal zijn. *Singapore* klaagt over het dalend aandeel in den handel op Borneo en Sumatra. *Singapore* zal echter door zijn ligging en door het voordeel van een vrijhaven te zijn, altijd voor de omgeving een plaats van groote betekenis blijven. Het zal stellig harden arbeid van den Ned.-Indischen handel vorderen om *Singapore* het toekomstig aandeel van het handels- en scheepvaartverkeer te ontrukken. Men kan de haven van *Singapore* niet passeeren zonder er een 10 à 18 Hollandsche schepen te tellen. In *Singapore* krijgt men een geheel anderen kijk op de Britsche samenleving dan op de Hollandsche. De *Singapore Club* h.v. is op royale leest geschoeid. De Club heeft voor den Brit een andere betekenis dan de Sociëteit voor den Hollander. Dat bewijst naast het overstelpend groote aantal leden, dat elken middag in de Club de *tiffin* gebruikt, reeds dadelijk het feit, dat er een twintigtal gemeubileerde kamers zijn ingericht, waar clubleden hun intrek kunnen nemen, wanneer hun familie naar Engeland is vertrokken of wanneer zij eerder van verlof zijn teruggekeerd en er weinig voor gevoelen reeds een huis in te richten of in het hotel hun penaten op te slaan. Zij leven dan zoo te zeggen heelemaal in de Club, die voor hen de plaats van een tweede tehuis inneemt. De kamers zijn niet goedkoop; trouwens, het geheele clubleven is duur en bijna geen enkele Hollander zou

kristal, porselein, glas, keukens, noodigheden, huish artikelen, Emballage vrij en garantie voor behouden overkomst

Wij verzenden voor u naar

INDIË | **J.J. GEUBELS**
 TUSSCHEN 2 MARKTEN - GRONINGEN

5393

het in zijn hoofd krijgen om zooveel voor zijn club te besteden als de Brit in het algemeen doet. Een middag in de club geeft wel even een sterken indruk van het zelfstandige leven van onze Britsche burenen.

De tiende Pasar Gambir.

Den 23sten Augustus is te Batavia de 10de „Pasar Gambir“ geopend (*Bat. Nwsbl.* 27/8 t/m. 2/9). Het *Schoolmuseum* is de meest geslaagde expositie; een zeer belangrijk gedeelte wordt ingenomen door het *Ambachtsonderwijs*. De *Inlandsche Ambachtsschool* te Batavia vraagt het leeuwendeel der belangstelling. Onder toezicht van de leeraren der leerlingen in de expositiezaal, zowel van de hout-klasse als de metaalbewerking. Wie het keurige meubilair en de gereedschappen ziet, die in de Ambachtsscholen vervaardigd worden, zal zich afvragen, waarom Ned.-Indië op fabrieks-gebied nog zoo achter staat bij Europa.

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

In de *Persatoean Indonesia* (orgaan der P. N. I.) van 4 Juli brengt Hatta in herinnering dat de P. N. I. op 4 Juli drie jaren heeft bestaan. Ofschoon hare afdeelingen nog niet over heel Indonesia verspreid zijn, heeft haar naam in deze gewesten wijd en zijd een goeden klank. Moet men zich er over verwonderen? Welk mensch wil in dezen tijd niet vrij zijn? Een wurm in den grond doet moeite om boven te komen en te genieten van de zonnestralen. Alleen een hond is trouw aan zijn meester. Trapt men hem, hij komt likkend terug. Het nationalisme is wijd verbreid, de vrijheidsdrang is overal aanwezig. Daarom kon de P. N. I. in korten tijd groot worden. Reeds kort na haar ontstaan schaarden zich duizenden aan haar zijde, een bewijs dat het volk tot bewustzijn komt. We weten dat, hoe omvangrijker de vereeniging wordt, hoe meer belemmeringen haar in den weg gelegd worden en hoe meer bis- en ter-artikelen het strafwetboek verrijken. Maar voor die moeilijkheden mag de P. N. I. niet wijken. Waar het volk zijn volk vertrouwen in ons stelt, mogen we ons niet onttrekken aan de plicht het te leiden. Aan de voormannen, die slachtoffers zijn geworden van de beweging, zijn we dank verschuldigd, die we moeten vereffenen door hun arbeid voort te zetten. De P. N. I. is door de jongste maatregelen geslagen, maar niet verslagen!

In de *Revue Politik* van 19 Juli begroet Tabrani de intrede van den heer Fournier in den Volksraad en gewaagt met instemming van diens maidenspeech, waarin beschouwingen over associatie ten beste zijn gegeven die naar schrijvers oordeel den bijval van de Indonesiërs verdienen, want in de practische politiek hebben de Indonesiërs de werkzaamheid van de N. I. V. B.-mannen nog noodig. Ir. Fournier en de heer Stokvis zijn de eenige Europeaanen in het college, van wie men kan zeggen dat zij het recht hebben over de nationale beweging in Indonesia te spreken en wier stemmen in nationalistische inheemsche kringen steeds belangstelling en gehoor vinden. Niet weinig Indon. Volksraadsleden hebben hun instemming met de rede van den heer Fournier betuigd. Toch is de associatiepolitiek als beginselverklaring te verwerpen. aangezien geen rechtgeaard nationalist een zelfstandig Indonesia binnen het staatsverband van Nederland, gelijk de heer Fournier het bepleitte, wenscht. De nationalistischen streven niet meer of minder dan naar

Hoofdinspecteur voor 's-Gravenhage: F. J. MAHLMAN
Plaats 31a 5069

een onafhankelijk Indonesia, welke schrijver langs parlementaire weg via een dominion-status, wenscht te bereiken. Deze laatste is dus niet het doel dat hij voor ogen heeft, maar een middel om tot dat doel te komen. Hiermee zij tevens het verschil tusschen de associatie- en de nationalistische politiek aangegeven. In haar praktische werkzaamheid moeten de voorstanders van beide richtingen elkaar steunen om tot een dominion-status te komen. Dan is het doel, de onafhankelijkheid van Indonesia, ook gemakkelijker te bereiken.

De *Bintang Timoer* van 17 Juli zegt naar aanleiding van een N. v. d. Dag-artikel over „een nieuwe politieke partij”, waarin dit blad zich vleijend uitlaat over het pogen van den journalist Tabrani om een groote nationale partij te vormen met een radicaal-, coöperatief karakter, dat men er den wensch van „Het Nieuws” uit kan lezen om een tegenstander te krijgen van de P. N. I.

Volgens „Het Nieuws” vindt het denkbeeld van den heer Tabrani sympathie in alle kringen van de Inlandsche wereld, doch wat *Bintang Timoer* er van gehoord heeft, is daar lijnrecht met in strijd. Eerstens vindt men het streven van den heer Tabrani om een nieuwe partij in het leven te roepen terwijl de P. N. I. zaak nog niet is afgelopen, een onsportieve daad; tweedens heeft men over het algemeen, ook zonder het eens te zijn met de P. N. I., zeer veel sympathie voor de zelfwerkzaamheid dier partij. De oprichting van een partij, in wezen gelijk aan de P. N. I., doch werkend langs coöperatieve weg, wordt als een poging tot scheuring van de eenheid beschouwd en als een bederven van de politieke organisatie der Indonesiërs. Anderen weer zeggen dat Tabrani verlangend is benoemd te worden tot lid van den Volksraad.

Onder het hoofd „Zijn Vaderland” vestigt de redactie van de *Bintang Timoer* in het nummer van 19 Juli de aandacht op een passage in de Volksraadsrede van den heer de Hoog (Indo-Europ. Verbond), waarin deze zelde: „Wij begrijpen dat alleen in samenwerking met Inlandsche partijen voor wie, evenals voor ons, Indië het vaderland is, ten slotte resultaten te bereiken zijn en zeer zeker niet door isolatie”. De heer Laoh noemde die woorden juist en de heer Ratulangi betoogde dat zoo'n samenwerking heel goed mogelijk was en wees o.m. op het feit dat de Persatoean Minahasa te Menado den heer Weijdemüller een Indo, koos, ofschoon er nog vele andere kandidaten, echte Minahassers, waren.

De redactie meent dat het wel goed zou wezen, den heer de Hoog hierbij te verklaren dat er van vroeger af nooit bezwaren zijn verkondigd tegen de Indo's; zelfs zijn Inlanders en Indo's vereenigd geweest in de partijen „Insulinde” en N. I. P., om van Indonesië hun gemeenschappelijk vaderland te maken, maar de houding van het I. E. V., welke gepaard ging met een streven van wel de lusten, maar niet de lasten te willen deelen, heeft de scheiding geleidelijk aan grooter gemaakt.

Thans ziet het I. E. V. het nut van samenwerking met de Inlandsche partijen in. Mocht die samenwerking eenmaal tot stand komen, dan mogen wij spreken van de groote verdienste in deze van Mr. Dr. Fruin van de Vaderlandsche Club, die den Indo in een hoek gedrongen heeft, waardoor deze ontwaakt... en tot het besef gekomen is dat hij, wat zijn ware positie betreft, ook Inlander is. Hij is dan wel wat laat tot die conclusie gekomen, doch beter laat dan nooit.

De *Soeloeh Ra'jat Indonesia* (orgaan Indon. Studieclub) van 2-16 Juli geeft een artikel onder het hoofd: „Kan Indonesia vrij worden en langs welken weg kan dat geschieden?” De schrijver merkt op dat het hier een actuele kwestie betreft, die altijd de belangstelling van de massa heeft, omdat in dit vraagstuk de strijd tusschen overheerschers en overheerschten opgesloten ligt en in ieder mensch de neiging tot strijd aanwezig is. Twee partijen staan hier tegenover elkaar: de Hollanders, die voor het meerendeel deze

gewesten eeuwig onder hun heerschappij willen hebben enerzijds en anderzijds de Indonesiërs, die tot ideaal hebben een onafhankelijk Indonesia. Dat dit ideaal mettertijd een feit wordt, is voor schrijver zeker, want niets is op dezes wereld onvergankelijk. De heer Colijn denkt er anders over, waar hij beweert dat „het Ned. gezag volstrekt onaantastbaar is, dat het in Indië even hecht gevestigd is als de Montblanc in de Alpen. Overigens kunnen alleen de Indonesiërs zelve oordeelen of zij al dan niet rijp zijn voor een onafhankelijk Indonesia. In tegenstelling met Tabrani wenscht schrijver den weg van non-coöperatie als de kortste weg tot het doel, te volgen. Twee bevolkingsgroepen, die geheel tegenovergestelde doeleinden nastreven, kunnen moeilijk tot samenwerking geraken. Zulk een coöperatie zal stellig tot ondergang van de zwakste partij, in dit geval de overheerschten, leiden. De coöperatoren beginnen in den regel vol idealisme aan den arbeid, om ten slotte te eindigen met een totaal verlies van het nationalistisch gevoel. Voorbeelden daarvan levert de gouvernements-ambtenarenwereld genoeg! En nu de vraag hoe die non-coöperatie-politiek te volgen. Hiervoor zijn nationale instellingen als de P. S. I., P. N. I., Moehammadiah, Taman Siswo, enz., noodig, die volksleed- en behoeften begrijpen en waar ieder naar zijn overtuiging vrijheid van handelen heeft.

Met de instelling van autonome raden heeft men slechts het masker van de koloniale politiek opgeverfd. Het volk zelf is nog niet in staat coöperatie van non-coöperatie te onderscheiden, maar vraagt aan de leiders van beide richtingen de tastbare bewijzen van hun vaderlandsliefde. Maar omgekeerd vragen deze aan het volk het bewijs dat het achter zijn voormannen staat.

Volgens de *Sinar Deli* van 18 Juli heeft Mr. Fruin in den Volksraad gezegd dat het in Indië nog niet veilig is en dat de Regeering niet neutraal mag zijn. Dus, zegt het blad, omdat hier een Nederlandsche Regeering is, moet zij de zijde der Nederlanders kiezen en alleen hun belangen behartigen. Het blad waarschuwt Mr. Fruin voor dergelijke gezegden. Hoe zal men ooit samen kunnen werken en de kloof tusschen blank en bruin kunnen overbruggen als dergelijke meeningen heerschen. Dit is spelen met vuur en zoo kan er brand ontstaan. Wil Mr. Fruin orde en rust, dan moet hij dergelijke kwetsende woorden achterwege laten.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redactie van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgever, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouwweekblad voor N.-I.

No. 8 van 23 Aug.: Sombere dreigingen... — Land- en tuinbouw van weezen. — Loyale interpretatie der theerrestrictie verzocht. — Op de vergadering der Garoetsche planters zijn de volgende voordrachten gehouden op 16 Aug.: Enkele gegevens over de anatomie van den heveabast in verband met de Latex-onttrekking, door dr. Bobiloff; de cultuur van kapok, door dr. Garretsen; volkstelling, door mr. N. de Man.

Eigen Haard

In nr. 39 van 27 Sept.: Van bijen en reizen op Borneo, door H. F. Tillema.

Aarde en haar Volken.

Septemernummer: Omhoog naar de Smeroe (Java's hoogste vulkaantop, 3676 M.).

De Indische Mercuur

Nr. 40 van 1 October: 1930 Handbook of the Netherlands East-Indies, besproken door J. C. Koningsberger. — De waarde van Java-cacao voor de cacaoijverheid.

Indisch Militair Tijdschrift

Uit no. 8, (Augustusnummer): De cryptologen in het Indische leger, door W. A. van der Beek. — De plaats der gifgassen te midden der andere strijdmiddelen, door P. Cool (ontleend aan de studie van Harry L. Gilchrist, kolonel van den geneesk. dienst van het Amerikaanse leger. De slotsom is dat bij goed afgerichte, van goede gasmasker voorzien, en tucht en zelftucht kennende militairen echter het oorlogsgas, onverschillig van welken aard ook, een niet abnormaal te vreezen wapen is). — Commandotelegrafen, door ir. Th. Canter Visscher.

De Indische Post

van 6 Sept. nr. 36: Om het Koloniaal Instituut. Een staaltje van Indische waardeering (de volksraad heeft een amendement aangenomen om den steun met f 10.000 te verminderen, waartegen alleen de heeren Suermondt en Fruin stemden). — Het Onderwijs-Teveel en het Onderwijs-Tekort (naar aanleiding van de stichting van een literaire faculteit. Binnenkort zal Indië met vier faculteiten van hoo-

Een woord tot de leden onzer Vereeniging.

In een Vereeniging als Oost en West, zoowel als in soortgelijke Vereenigingen, vormt het Orgaan een band tusschen elk lid afzonderlijk met de geheele Vereeniging. Wat ons Orgaan, het K. W., aangaat, men leest de vaste rubrieken en andere telkens wisselende bijdragen, neemt kennis van de verrichtingen van Hoofd- en andere besturen, van de mutaties, kortom, men blijft op de hoogte van de koloniale zaak en van hetgeen in de Vereeniging omgaat en wat van dezelve uitgaat.

Maar, buiten het corpus van het blad is er nog een advertentierubriek, bevattende solide, betrouwbare en daardoor aanbevelenswaardige adressen, die, door de bank, en het spreekt wel vanzelf in die belangstelling slechts matig deelen. In zeker opzicht verklaarbaar; hoe velen lezen niet jarenlang, dag in en dag uit, hun dagblad, zonder een oog te slaan in de annonce-rubriek? Toch, aan den anderen kant, is het onbetwistbaar, dat er tusschen een lid en zijne Vereeniging een gansch andere verhouding bestaat dan de zooveen aangeduide. Over een daadzaak zoo apart als deze, is het onnoodig verder uit te weiden en wanneer hier dan even gewezen wordt op het inderdaad bestaande verschil in die verhouding, dan is dat natuurlijk met een bedoeling. Ze is deze:

Wij doen een beroep op de leden om, in hun gezin, de belangstelling voor ons blad, mede te doen deelen, inzonderheid door de aandacht der vrouwelijke leden van het gezin te vestigen op de annonces. Het is een geringe moeite. — Men zij evenwel verzekerd, dat daarmee een veelzijdig belang gediend wordt.

ger onderwijs kunnen pronken. Maar dan moet het zwijgen over de vele miljoenen analphabeten en over de 5.4 miljoen kinderen voor wie de eenvoudigste scholen niet beschikbaar zijn.)

De Indische Verlofganger

van 26 Sept. nr. 8: Merkwaardige boomen op Java, door S. Kalf. — Gesprekken met den Pangeran. Kleine herinneringen uit Solo.

Indologen Blad

van Juni, nr. 7: L'Enseignement colonial en Belgique, door M. N. Laude. — De waardeering van Javaansche Literatuur, door C. J. G.

De Kracht

Nr. 19 van 1 Sept.: Mr. Fruin, krenkingen en wij. — Een bezoek bij de V(rije) E(migratie der) D. (P. V. en) A(vros). — Een korte beschouwing over kolonisatie in Deli, door Deliaan.

Landbouwkundig Tijdschrift

van September: Kalkstikstofgebruik bij Hevea Brasiliensis, door ir. A. Kortleve (De schrijver komt tot de gevolgtrekking: a. Het staat vast, dat Hevea een zuur voedingsmilieu zeer goed verdragen kan. b. Er zijn geen gegevens, dat kalk gunstig werkt op de ontwikkeling van Hevea op zure gronden. c. Het nut van het door de planters vaststellen der bodemaciditeit is zeer problematiek).

Landbouw en Veeteelt

Nr. 4 van 22 Aug.: Rabarber, door I. (welke op bergstreken van Java op 1000 M. hoogte met zeer veel kans op succes kan gekweekt worden). — De paardenstal in Indië door dr. J. Merckens. — Indische voedermiddelen V, door dr. J. Merckens (ruwvoedermiddelen en krachtvoedermiddelen). — Overzicht der pluimveetentoonstelling der Midden-Java pluimvee-vereening, door Glaser.

Locale Belangen

Afl. 16 van 16 Aug.: Herziening van de Ge-

INST. SANDERS 47 SPUI 47
TELEF. 10602
DEN HAAG

In 26 LESUREN garandeeren wij U het vlot spreken, verstaan en schrijven van iedere taal. Ruim 1000 Dankbetuigingen van H.H. Verlofgangers dagelijks ter inzage 5344

DE KEUZE UWER
MEUBELEN / NIET
VOLLEDIG, ZOO U
OPZE TOONKAMER
NIET HEBT GEZIEN

**MEUBELFABRIEK
MESKER**

PARKSTRAAT
DEN HAAG 10

5407

meentewet, door D. C. V. — Dualisme in Plaatselijke Bestuursvoering. — Een belangrijke principieele uitspraak. Afgewezen verzoek van den regentschapsraad Cheribon om een wedana ter beschikking te stellen van het college van gecommitteerden. — Verbodsbepaling voor raadsleden inzake deelneming aan onderhandsche pacht van goederen of rechten van autonome gemeenschappen.

Afl. 17 van 1 Sept.: Het recht tot zelfbelasting der Javaasche Gemeenten, door Th. van Kempen (vervolg). — De Herziening van de Gemeentewet, door D. C. V. — De komende Armenwet. — Het Reclasseeringswerk in N.-I. — Ontwerp Pensioenreglement voor Europeesche Locale Ambtenaren. — Eischen van het verkeer.

De Planter

van 30 Aug.: Daarna, derhalve daarom (naar aanleiding van de rede van den heer Fruin in den Volksraad ten aanzien van bepaalde oorzaken van het aanslagen-euvel).

De Rijkseenheid

2de Jaargang 1 Oct. no. 1: (Dit is de nieuwe titel van het vroegere Politiek Economisch Weekblad): Nederlands imperiale veiligheid. De regeeringsvoorstellen voor de vloot in Oost, West en Europa, door jhr. W. Röell II (slot). — Willem III en onze Oost in 1672, door P. G. Juch (de plaats die Indië in de gedachte van Willem III innam was: oord der vrijheid).

Nederlandsch-Indië, Oud en Nieuw.

Afl. 6 (October): Messingwerk uit Atjeh, door mr. J. G. Huyser (met afbeeldingen van een aantal voorwerpen uit het museum te Leiden en uit enkele particuliere verzamelingen).

Nederlandsch-Indië.

Afl. 12 van 2 Aug.: Opent met een lijst van hoofd- en kringbesturen. — De komst van den leider der Karakorum-expeditie in Indië, den heer Ph. C. Visser, die onder bescherming van de Vaderlandsche Club lezingen met lichtbeelden zal houden. — Rede van den voorzitter, mr. R. Fruin op 27 Juli te Djacja, die o.m. zegt:

„Ter voorkoming van misverstand zij hierbij opgemerkt, dat wij geheel anders staan tegenover het in elk volk natuurlijk levend nationalisme, wij willen den Javaan geven en laten houden wat des Javaans zij. Wij willen elke bevolkingsgroep in dezen archipel met zijn meer dan 100 eilanden en meer dan 50 verschillende bevolkingsgroepen gelegenheid geven tot ontwikkeling met behoud van eigen volkskarakter en cultuur.

Die doelstelling brengt tevens met zich mede een verschil in tempo betreffende de politieke ontwikkeling van deze landen, betreffende het verleenen van meerdere staatkundige rechten of grooter autonomie.

Voor ons bestaat niet die overweldigende haast om steeds tot uitbreiding daarvan over te gaan, zooals voor hen, wien een zelfstandig Indië als einddoel voor oogen staat.

Wij willen in de eerste plaats een behoorlijke ontwikkeling naar den volksaard van de volkeren dezer landen, een verheffing van hun economisch peil, het prikkelen van hun zelfwerkzaamheid, het bevorderen van de volkswelvaart.

En naarmate ook die economische ontwikkeling voortschrijdt, kunnen politieke rechten worden gegeven of uitgebreid.

Wij zien de wenschelijkheid niet in, — wij zouden het zelfs gevaarlijk achten, — om Indië in enkele jaren staatkundige bevoegdheden te geven, waarover men in Europa eeuwen heeft gedaan, wij achten het een fout Indië met allerlei uit het Westen overgeplante instellingen te verrijken, die bij den Oosterschen volksaard allerminst passen.”

Pharmaceutisch Tijdschrift voor N.-I.

Nr. 9 van 1 Sept.: Opmerking omtrent het onderzoek van gemalen koffie, in verband met de eischen, welke door de Ned. Warenwet hieraan gesteld worden, door dr. W. F. Donath. — Chaulmogra-olie uit de zaden van Hydnocarpus heterophylla en de eisch van de Ned. Pharmacopee. Ed. V, door dr. D. R. Koolhaas. — Melk III Getal van Bialon en Somgetal (L+V) in Indië, door C. Blomberg.

Het Vaderland

Maandag 29 Sept. Avondblad A.: Mijlpalen in

NEUTRALE SCHOOLVEREENIGING „SWEELINCKSCHOOI”

1ste SWEELINCKSTRAAT 22-24 - DEN HAAG

6 jaar L.O. met Fransch en Handenarbeid. Opleiding voor H.B.S. enz.

4 jaar U.L.O. Opleiding Diploma A. en B. Vervolgklasse.

Opleiding Diploma Stenografie en Cursus in het koken.

5546

De Directrice, M. A. G. STEFFELAAR.

onzen kolonialen landbouw. Het werkvolkvraagstuk in de West. Naar een nieuwen bedrijfsvorm in het Oosten, door Tj. Pyttersen.

ZENDINGS- EN MISSIEBLADEN.

Sint Melaniablad October. Feestelijke opening nieuw gebouw Melania-school Soerabaja (op 29 Juni) — Jaarverslag 1929 van de vereeniging „Het Sint Melania-werk voor Java en Zuid-Sumatra.

Kruis Triomf. October: De Wajangkunst op Java, door Sch.

Annalen van O. L. Vrouwe v. h. Heilige Hart. De melaatschenverpleging in de Philippijnen, door pater A. van Odijk.

St. Claverbond. October: Een stille heldin: Zuster M. Cecile, die 59 jaren in Indië doorbracht en op 21 Juli is overleden. — 'n Javaansche kunst-avond, door Br. Richardus. — Nogmaals de processie van Kalibawang, door G. Vriens.

Tijdschrift voor Zendingwetenschap. „Mededeelingen” 74ste deel. 3de stuk 1930: Geschiedenis der zending op het eiland Halmahera, door A. Hueting. — Or, Mana, for en verwante begrippen bij de Papoea's, voornamelijk van Noemfoorschen stam, door F. J. F. van Hasselt. — Mana en Tabu in de talen van de Geelvinkbaai, Noord-Nieuw-Guinee, door I. S. Kyne.

BOEKENSCHOUW.

Historisch overzicht van het Regeeringsbeleid ten aanzien van het onderwijs voor de Inlandsche bevolking. 1e. stuk no. 9 van de publicaties Holl.-Inl. onderwijs-commissie. Landsdrukkerij.

De in het vorig overzicht vermelde uitgaven nr. 5 en 7 zijn eveneens ter Landsdrukkerij gedrukt voor het Departement van Handel, Landbouw en Nijverheid.

Half October zal verschijnen bij Mart. Nyhoff: De Nederlandsch-Indische Wetboeken, f 18.50 geheel bijgewerkte, nieuwe druk.

Fondscatalogus van Martinus Nyhoff 1853—1926, 1ste vervolg, 1 Jan. 1927—1 Juni 1930. Afd. XII. Nederl. Oost-Indië. Afd. XIII. Ned. West-Indië.

Indische Krijgskundige Vereeniging No. 16: Bijdrage tot het keuringsvraagstuk, door dr. A. Kitz van Heyningen en Psychologische beschouwingen over den officier in Ned.-Indië, door dr. H. J. H. van Lienden.

Jan zonder vrees in Suriname, door W. van Ass. Drukkerij van het R.K. Jongensweeshuis, Tilburg. f 1.—

In dit boek lezen wij van de heldendaden van Jan van Vree, die al in Holland zijn sporen verdiend had in het zuiveren van spookhuizen. Vandaar zijn bijnaam: Jan zonder Vrees.

In Suriname aangekomen zet Jan zijn veldtocht voort tegen „bakroes, libba's, azema's, spoken en geesten” en altijd met succes.

Als poging om op te komen tegen het achterlijk bijgeloof, of liever volksgeloof, vinden wij het boekje uitstekend. Gelukkig dat dit volksgeloof in den laatsten tijd reeds danig achteruitgegaan is.

De schrijver „rasechte Surinamer” doet ons dikwijls, heel dikwijls, twifelen aan zijn „rasechtheid” door het soms onhandig gebruik van Negerengelsche woorden en uitdrukkingen. Ook zijn taal, die soms wat gewestelijk aanvoelt, doet vermoeden dat zijn bloed wel zal zijn „van vreemde smetten vrij”.

De plaatjes zijn aardig, maar blijkbaar van iemand die Suriname niet uit eigen aanschouwing kent. De uitgave is goed verzorgd; het is uitgekomen in Roomsche Reeks XX. Lector voor Katholieke jongens en meisjes en uitgegeven onder goedkeuring van den Keurraad voor Roomsche jeugdlectuur.

Verbetering.

In ons overzicht in het K. W. van 17 Juli no. 29 vermeldten wij als uitgever van het Handbook of the Netherlands East Indies 1930: de firma Kolff. Dat moet zijn het Dep. van Handel, Landbouw en Nijverheid in N.-I.

INGWERSEN & Co.
KBIZERSGRACHT 382 - AMSTERDAM.
Behandelen alle effectenzaken
Adviezen voor belegging
Levensverzekeringen 5479

Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”.

GEBR. VAN OOSTERHOUT - BREDA

GINNEKENSTRAAT 139 — BOSCHSTRAAT 10
TOLBRUGSTRAAT 12 — CERESSTRAAT 30
GINNEKENWEG 138 5291

**KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES - FIJNE
VLEESCHWAREN - WIJNEN - ZUIDVRUCHTEN**

Suriname

„De West” van 29 Augustus geeft een uitvoerige beschrijving van de feesten te Paramaribo, ter viering van den 50sten verjaardag van de Koningin. De feestviering is in alle opzichten geslaagd. Bij den bedrukten toestand op economisch gebied had de bevolking een opwekking noodig en die heeft ze zich verschaft. Wij komen niet terug op al wat er zooal te doen is geweest. Alleen willen wij uit een brief in het Handelsblad van 30 September overschrijven wat een marine-officier over het feest schrijft:

„Niettegenstaande alle goede voornemens, ben ik er niet in geslaagd in Paramaribo een brief te produceeren. En dit vanwege het eenvoudige feit dat de tijd ontbrak. Alle particuliere tijd moest benut worden om slaap te verzamelen, als zijnde noodzakelijk voor herwinning van levenskrachten. We hebben in Suriname een volle week feestgevierd en ons laten vieren. De Marine wordt in Suriname beschouwd als de particuliere vertegenwoordiger van „Missie Wilhelmina”, zooals de Koningin daar genoemd wordt. Voor „Koneverjari” d.i. Koninginnedag spaart de Surinamer gedurende het geheele jaar om toch vooral, hoe armoedig hij het ook heeft, op dien dag feest te kunnen vieren.

Nergens in Holland heb ik zoo'n sterk Oranjegevoel en zoo'n enthousiasme voor het vorstenhuis bijgewoond. Tien volle dagen hebben ze er over gedaan om dezen 50sten verjaardag naar behooren te vieren. Openluchtfilm over het vorstenhuis, optochten met kinderzang en zonder, receptie, parade, kinderfeesten zonder einde.”

„De Surinamer” gaf een mooi feestnummer.

★ ★

Eenige aardige prentjes van de feestviering vindt men o.a. in „De Telegraaf” van 1 October, „De Standaard”, „De Maasbode”, „De Tijd” en de „N. R. Ct.” van 2 October.

★ ★

Over de Britsch-Indiërs en het Koninginnefeest schrijft men aan „De West” van 2 September:

„Hoewel niet behoorende tot de erkende Kerkgemeenschappen alhier, kwamen de Mahomedanen Vrijdag bij elkander in de Moskee bij den Cultuurtuin, onder hun priester Mahomed Haniel, om voor Hare Majesteit de Koningin te bidden.

De Mahomedaansche Bond alhier had het Bestuur van den Mahomedaanschen Bond in Demerara en eenige vooraanstaande leden uitgenoodigd om in het Bondsgebouw aan de Keizerstraat te logeeren.

Zondagmorgen waren allen tezamen en sprak de heer Karamat Ali hen toe uit naam van de Mahomedanen alhier. Hij heette hen hartelijk welkom, zijne vreugde er over uitsprekend, dat zij overgekomen waren om den vijftigsten verjaardag van onze geëerbiedigde Koningin mede te vieren.

De Mahomedaansche priester, Mahomed Nadir, de ondervoorzitter van den Mahomedaanschen Bond in Demerara, bedankte voor de hartelijke woorden en feestelijke ontvangst en sprak den wensch uit, dat Hare Majesteit de Koningin nog vele jaren zou leven, tot heil van land en volk.

Er werd van weerskanten gespeechd en daarna samen gedineerd en de wensch uitgesproken, dat de beide Bonden zouden samenwerken in het belang van allen.”

★ ★

Het „Handelsblad” van 27 September schrijft: „Gisteren vertrokken per s.s. „Statendam” naar New York de heeren D. J. de Vries (chef afdeling buitenland bij de K. L. M.) en U. F. M. Dellaert (havenmeester voor de gemeente Amsterdam op het vliegveld Schiphol) om zich vandaar via Miami te begeven naar Curaçao en Paramaribo, teneinde in opdracht van het departement van koloniën de land-

„THE COLUMBIA HOUSE”

LAAN VAN MEERDERVOORT 99
TELEFOON 32151

Eenig geautoriseerd speciaal Agentschap voor
Columbia Grafonola's
en Records
in 's-Gravenhage 5333

Catalogi wordt op aanvraag gaarne toegezonden
Zendingen naar Nederlandsch Oost-Indië

voogden van Curaçao en Suriname van voorlichting te dienen omtrent alles wat met de luchtvaart verband houdt.

Zooals bekend mag worden verondersteld, was een der eerste pogingen om de Nederlandsch-West-Indische luchtvaart te bevorderen die van den reserve-luitenant-vlieger J. van Onlangs, die met een driemotorig Fokker-vliegtuig van Nederland naar Paramaribo en Curaçao wilde vliegen. Voor dit plan van den heer Van Onlangs, bij wien zich later aansloot de kapitein-vlieger Van Weerden Poelman, werd sinds 1928 krachtig propaganda gemaakt door een daartoe onder voorzitterschap van den generaal G. J. Snijders gevormd comité, dat zich ten doel had gesteld, de voor die vlucht benodigde gelden bijeen te brengen.

Het is echter gedurende twee en een half jaar niet mogen gelukken voldoende fondsen bijeen te brengen, zoodat het Comité tenslotte in Juli j.l. tot zijn leedwezen het plan definitief heeft moeten opgeven.

Hoewel dus deze poging mislukt was, waren de luchtvaarttoestanden in West-Indië gaandeweg van dien aard geworden, dat er iets zou moeten gebeuren wilde men niet lijdelijk aanzien dat de West-Indische luchtvaart met de geheele daarbij behorende grondorganisatie in handen van vreemdelingen geraakte.

De noodzakelijkheid, maatregelen daartegen te beramen, stond niet alleen het comité voor den geest, maar ook bij de regeering was daartoe reeds het plan ontstaan, voornamelijk door den voortdurende drang die in die richting door de K. L. M. was uitgeoefend.

Het resultaat van de verschillende over dit onderwerp gehouden besprekingen is thans dat door de regeering in samenwerking met het comité-vliegtocht West-Indië, met de gemeente Amsterdam en met de K. L. M. deze commissie wordt uitgezonden, die samengesteld is uit een deskundige op economisch en handelsgebied en een deskundige op het gebied van luchtvaart-grondorganisatie, die na zich zooveel mogelijk op de hoogte te hebben gesteld van wat op dat gebied reeds georganiseerd is in Noord- en Midden-Amerika, de landvoogden van Curaçao en Suriname volledig in zal kunnen lichten omtrent de wijze waarop de Nederlandsche Luchtvaart in onze West-Indische koloniën het aandeel in het luchtverkeer kan worden gewaarborgd dat haar zoowel uit een politiek als uit een economisch oogpunt toekomt.

***

In ons vorig nummer namen wij uit de *N. R. Ct.* een bericht over: „De Inca-schat gevonden”, waarboven het blad de waarschuwing plaatste: „afwachten of dit bericht serieus is”.

In verband daarmede vestigen wij de aandacht onzer lezers op een zeer interessant artikel in „De Telegraaf” van 28 September: „De legendarische Inca-schat”.

Onlangs lazen wij een interessante novelle van Jacob Wassermann „Das Gold von Caxamalca”, Leipzig, Reclam 1928.

***

De *N. R. Ct.* van 2 Oct. Ocht.bl. C. bericht: Port of Spain (Trinidad), 1 October. (Reuter) Door voedselgebrek, als gevolg van de orkaan, die San Domingo geteisterd heeft, zijn in het gereserveerde gebied der Karaïben, het laatste toevluchtsoord van dit oude ras van krijgers, die dapper tegen de blanke overweldigers gestreden hebben, ongeregelde uitbraken, welke de politie met vuurwapenen heeft moeten onderdrukken. Er zijn verscheidene gewonden.

***

„De West” van 29 Augustus schrijft over de drinkwaterboring in Nickerie:

„Bij de voortgezette boringen in Nickerie is een aardig succes bereikt. Op ruim dertig meter diepte werd op Nieuw Waldeck (bij de eerste brug van den v. Drimmelpolder) frisch en zoet water aangetroffen. Per vliegtuig werd een monster daarvan

Wissel- In- en Verkoop Credietbrieven Telegrafische Uitbetalingen	Hollandsche Bank voor West-Indië	Incasseringen Handelsinformaties Rembours- en Document.-Credieten
	AMSTERDAM. (G) Keizersgracht 255 — Telefoon 31290, 35290 en 36290 CURAÇAO CARACAS VENEZUELA Belast zich met alle Bankzaken op West-Indië, Venezuela, Columbia en Midden-Amerika 5476	

opgezonden naar Paramaribo en bleek men met uitmendend drinkwater te doen te hebben.

Intusschen werd de boring voortgezet en zijn de laatst ontvangen monsters afkomstig van een diepte van ongeveer vijftig meter. Ook het voorloopig onderzoek dezer monsters is goed uitgevallen. Het water behoeft niet te worden opgepompt, doch komt in vrij sterken stroom te voorschijn, zoodat het zelfs opspuit tot een hoogte van ruim anderhalven meter.

Het is te hopen, dat men ook in Coronie, waar men vermoedelijk de boringen in October zal hervatten, een gunstig resultaat zal bereiken. Heden ontvangen berichten luiden, dat door de scherpe droogte in Coronie ernstig gebrek aan drinkwater bestaat.

Curaçao

Rondom het proces-Borren.

„Ontstellend” en „verbijsterend”, aldus gaven wij zelf onzen eersten indruk weer van het gehoorde, toen wij te midden van eenige leden der Curaçao-sche kolonie in Den Haag na afloop der getuigenverhooren op den eersten dag de zittingszaal verlaten hadden. Die indruk is ons bijgebleven. Laten wij echter dadelijk hierop laten volgen, dat dit „ontstellend” en „verbijsterend” niet betreft wat gebleken is omtrent het kapitein Borren ten laste gelegde. De voorzitter van het Hoog militair gerechtshof, wiens leiding voortreffelijk was, heeft na de voorlezing der dagvaarding uitdrukkelijk gezegd: dus, kapitein, het betreft uw beleid vóór den overval en iemand, die blijkbaar wist, dat het die richting zou uitgaan, had ons al vóór de zitting gezegd, dat het op sensatie beluste publiek teleurgesteld zou worden. Wij weten niet, of zulk publiek er geweest is, maar, indien wel, dan behoeft het niet onbevredigd te zijn heengegaan. Er is herhaaldelijk over den overval gesproken en over de gedragingen der daarbij betrokkenen, en juist wat wij daarvan hoorden doet ons in de eerste plaats zeggen: ontstellend en verbijsterend! Wat de oud-militair Colijn in de Kamer gezegd heeft, werd door een der leden van de commissie Hoorweg-Bennowitz, als deskundige gehoord, herhaald: als er leiding geweest was — en wij zouden eraan willen toevoegen: als het wachtwoord der weerloosheid niet gegeven was — zou de toestand te redden zijn geweest, zou zelfs het Waterfort heroverd kunnen zijn geworden. En dit werd maar niet gezegd als een door leken te aanvaarden deskundig gevoelen zonder meer, maar gronden werden ervoor aangevoerd, die de conclusie ook voor niet-deskundigen aanvaardbaar maken.

Ontstellend en verbijsterend was ook meer dan een nieuwe verklaring, die wij hoorden. In de aller-eerste plaats denken wij aan de mededeeling van luitenant Berger, dat hij persoonlijk „de Petroleum” had opgebeld, en voor het verzet, dat hij aan het organiseren was, menschen en wapens, maar vooral wapens, gevraagd had, en dat die hem waren... geweigerd. Nog was de verontwaardiging van dezen officier merkbaar, toen hij herhaalde, dat hij later, bij den gouverneur zijnde, hoorde van een aanbod van wapens van dezelfde zijde op een oogenblik, dat de Venezolanen reeds het woord van den gouverneur hadden, dat hun eischen zouden worden ingewilligd.

Wij denken aan de ten hemel schreiende toestanden op Rooi Canarie, dat buiten kapitein Borrens ambtsgebied viel, en waar de Venezolanen eenvoudig heer en meester waren; aan het gemis aan alle samenwerking tusschen de militaire politie in het stadsdistrict en de zoogenaamde burgerpolitie daarbuiten. Ook voor dit alles zijn toch personen verantwoordelijk, en wij veronderstellen, dat voor meer dan een in de rechtszaal en daarbuiten de dag niet minder onaangenaam geweest zal zijn dan voor kap. Borren, al bleek daarvan dan ook misschien niet veel naar buiten. Zelfs wagen wij de veronderstelling, dat er ginds in Curaçao zullen zijn, die het verslag der zittingen lezende, zullen moeten toegeven, dat in kapitein Borren slechts één uit velen, thans niet allen in Nederland, verantwoordelijk gesteld is.

Over de zaak zelf mag niet gesproken worden, zolang het hof geen uitspraak heeft gedaan op den eisch van den advocaat-fiscaal van 5 dagen gevangenisstraf. Zoowel requisitoir als pleidooi was een knap stuk werk. En de grootste bewondering

**ENGENSCHEN
EN DUITSCHE
— HANDELS —
CORRESPONDENTIE
BOEKHOUDEN
GIDRONK
COLUMBUSSTR
153
DEN HAAG
VOLLEDIGE
OPLEIDING VOOR ALLE
PRACTIJK EXAMENS**

5544

hebben wij voor 'sHofs griffier, die kans zag zelfstandig zonder noemenswaardig tijdverlies iedere getuigenverklaring nagenoeg onberispelijk in schrift te brengen.

Uit den Verren Vreemde

De opening der Britsche Rijkconferentie.

De verwachting is dat de Londensche Rijkconferentie, die 1 October geopend is, 4 à 6 weken zal duren. Wij zijn niet voornemens de beraadslagingen en conclusies van week op week weer te geven. Daar de zittingen, meerendeels althans, met gesloten deuren zullen worden gehouden, zou ook alleen vermeld en besproken kunnen worden wat gaandeweg gepubliceerd zal worden of toevallig zal uitlekken. Reden te meer om met een overzicht en een beschouwing te wachten totdat omtrent hetgeen ter sprake gebracht wordt en omtrent bereikte uitkomsten eenige vastheid verkregen zal zijn. Doch dit sluit de wenschelijkheid niet uit om nu reeds, om juist nu al, 't een en ander te zeggen ter voorlichting bij hetgeen men in die weken over die bijeenkomst van *Premiers* te lezen zal krijgen.

De laatst voorafgaande ontmoeting was die van 1926. Maar 't is nu geen weerzien geweest. Van hen, die vier jaren geleden kwamen, is toch slechts één

*Goedkoope
gezondheid*

DOOR
**HEERLIJK
BROOD**

MET 10%
VERBRUIKS-
DIVIDEND

N.V. VEREENIGDE BAKKERIJEN
DE HAAGSCHE BROODFABRIEK en DE OUDE VETTE HEN.

DER HAAG
V.B.
NEDERLANDSCHE BEZORGING DOOR DE GEWELDE STAD

5338

DAMESSTOFFEN
ZOOVEL
VOOR DE TROPEN
ALS VOOR HOLLAND

BOTHE
Keerstraat 21, Den Haag
STALEN WORDEN TEN
SPOEDIGSTE OP AANVRAGE
FRANCO GEZONDEN
DOOR GEHEEL NEDERLAND

5014

LOUIS KORIJN & Co.

Anno 1880

5516

Hoofdkantoor: AMSTERDAM, Heerengracht 418
Bijkantoor: 's-GRAVENHAGE, Mauritskade 1
Telefoon 15960 (3 lijnen)
Haagsche Beurs, Telefoon 10616

EFFECTEN - COUPONS

Dansinstituut H. J. TIMMER

Archimedesstraat 64, Den Haag

Speciaal adres voor Indische Verlofgangers.
Privé- en Clublessen in Modern dansen.
Spec. clubjes voor Rhythmische Gymnastiek.

5514

Schoenmakerij en Lederhandel „De Econoom“
Laan van Meerdervoort 570A (begin lijn 3)
PRIMA SCHOENREPARATIEN
Kwaliteit hoog. Prijzen laag. 5124
Tevens groote sorteering School-, Acten- en
Muziektasschen, Bagage-Artikelen, enz. enz.
DEN HAAG. TELEFOON 33706.

Hoofdkantoor
BINCKHORSTLAAN 5
Telefoon 72184
(3 lijnen) 5563

Bij beschaafde familie, jaren in Ned-Indië vertoefd hebbende, groote villa bewonend in het boschrijk gedeelte van APELDOORN, bestaat de mogelijkheid tot opname van een of meer Jongens of Meisjes, wier ouders in de Koloniën verblijven.

Toezicht op studie zowel op L.O. als M.O. gebied verzekerd.

Brieven no. 5565 bureau van dit blad, Wagenstraat 37, Den Haag.

Een goeden raad aan te hooren, maar niet toe te passen, is even dwaas, als te happen en niet te slikken. (Maandblad „Succes“).

Leden van „Oost en West“

Doet Uwe inkoop bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad“ door adverteeren steunen.

Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmee steunt gij de belangen van de Vereeniging.

weer present: generaal Hertzog. In het Zuid-Afrikaansche parlement heeft het Boeren-element, dat de Engelschen heel gaarne een plaats gunt, mits dit niet de overheerschende zij, de overhand behouden, de positie van Hertzog is er sterker dan ooit te voren. Alle anderen zijn hier nieuwelingen.

Met Mac Donald heeft voor 't eerst een Labour-minister de leiding. Bennett is kort geleden in Canada als kabinetsformateur opgetreden, nadat de verkiezingen zich duidelijk hadden uitgesproken voor een beslist-protectionistische politiek. Scullin is de Australische premier, die ook daar als een man van de Labourpartij aan het roer is gekomen. Het ver afgelegen Nieuw-Zeeland, vertegenwoordigd door Forbes, en het dicht bij Canada gelegen New Foundland, waarvoor Sir Squires zitting heeft, weten zich onder de overzeesche blanke gebieden hier de kleinsten, al overtreft hun uitgestrektheid toch nog verre die van Nederland en België te zamen. De jongste in de gemeenschap, de Iersche vrijstaat, die, zooals men weet, maar een gedeelte van het eiland omvat, is niet vertegenwoordigd door den minister-president Cosgrava, die door ziekte verhinderd was te komen en in wiens plaats nu minister McGilligan gesproken heeft. De zetel voor Britsch-Indië is ingenomen door den Maharadjah van Bikanir.

Naast de „premiers“ zitten andere ministers aan, die ook persoonlijkheden van invloed kunnen zijn.

De conferentie zal, in groote lijnen, vooral over twee onderwerpen loopen: de politieke en de economische verhoudingen. Er is vooraf gestreden en geschreven over de vraag, aan welk van de twee den voorrang toekomt. Allen wenschen over de economische verhoudingen te spreken. Enkelen willen de staatkundige positie van de dominions nader verduidelijkt zien.

De inzet lijkt voor de groote groep niet ongunstig geweest te zijn. Bij de openingsplechtigheid hebben alle bovenvermelde hoofdfiguren een rede gehouden en geen hunner heeft de politieke kwestie te scherp naar voren gebracht. Maar dit betekent geenszins dat deze uitgeschakeld is.

Laat ons een paar feiten in herinnering brengen. Op de conferentie van 1926 hebben Zuid-Afrika en Ierland scherp aangestuurd op een verklaring, die de dominions binnen de lijst van Groot-Brittanje, tot gelijk maakte van Engeland. Een uitspraak in dien geest werd toen verkregen. Maar volkomen kon de gelijkstelling niet zijn, Engeland en Groot-Brittanje zijn zoo samengegroeid, dat Londen, als regeering van het koninkrijk eenerzijds, en als regeering van het wereldrijk anderzijds niet scherp afzonderlijk te houden is. Voor de toekomst bleef over de in beginsel aangenomen gelijkheid verder uit te werken. In 1929 heeft een speciaal hiervoor belegde commissie van deskundigen zich met dit vraagstuk bezig gehouden.

Er zijn bepaalde punten, waarvoor de dominions nog een grootere mate van onafhankelijkheid vragen, maar er is ook de groote vraag, of de band binnen de lijst van het Rijk door een dominion kan worden verbroken indien het, als volslagen onafhankelijke staat, buiten de Britsche gemeenschap zou willen treden.

Voor al die kwesties kan in het rapport der speciale commissie in 1929, een bevredigende oplossing gevonden zijn.

Ramsay Mac Donald heeft in de openingsrede van 1 October de onderlinge betrekkingen van de leden van het Britsche Rijk het eerst genoemd. Hij zeide, dat men nog staat op de in 1926 aanvaarde beginselen. De speciale commissie van 1929 heeft onderzocht welke wijzigingen en aanpassingen noodig gebleken zijn, op deze voorbereiding zal men nu kunnen voortwerken. Welke veranderingen ook aanvaard zullen worden, men zal de waarheid indachtig moeten blijven, dat, hoewel de vorm stellig belangrijk is, de ware betekenis niet zit in den vorm, maar in den geest die er achter zit. Het gevoel van samenhoorigheid moet sterker waarborg zijn dan eenig document.

Toen generaal Hertzog dienzelfden dag aan de beurt kwam, sprak hij zijn vertrouwen uit, dat de deskundige commissie van 1929 de constitutioneele kwesties zoo volledig zal hebben onderzocht, dat nu aan deze Rijksconferentie slechts zou overblijven het rapport dier commissie te sanctioneeren.

Hierin ligt opgesloten, of dat de heeren weten dat een conclusie gereed ligt, die voldoening zal schenken aan de wenschen van Z. Afrika en Ierland, of — als de heeren het over den inhoud van het rapport der commissie van 1929 nog niet eens mochten zijn — dat zij zich voorbehouden over dat rapport eerst nog wat onderling te kibbelen alvorens de netelige gevoelskwestie in de zitting der Rijksconferentie zelf in behandeling te brengen. Een subcommissie maakt dezen schotel gereed om straks opgediend te worden.

Bij de beraadslagingen dier conferentie kan dan als hoofdschotel het economische brokstuk aangesneden worden.

Engeland leidt zwaar onder de wereldcrisis. Het aantal werklozen wil maar niet afnemen, handel, nijverheid, scheepvaart ontwaren niets dat op uitkomst wijst. Onder die omstandigheden voelt het weinig voor de uitnoodiging om zijn lot vaster te verbinden aan dat van (pan-)Europa, waar de omstandigheden niets aantrekkelijks bieden. De Ver. Staten van N. Amerika

willen wel uitvoeren. Maar zij sluiten hun grenzen voor dien invoer, welke concurrentie zou kunnen doen aan de eigen nijverheid. In Z.-Amerika winnen de Germaansche aanbiedingen 't van de Engelsche, zoodat de kansen er niet ten goede veranderen. De met Rusland beproefde toenadering dreigt door het door Moskou toegepaste *dumpingstelsel*, tot een nieuw gevaar te worden.

De vrijhandelsgedachte heeft zoo in Engeland al meer en meer aanhangers verloren, uit nooddwang. Maar protectie wordt door het buitenland met represailles beantwoord.

't Spreekt van zelf, dat bij de staatslieden de gedachte opgekomen is, dat de over den geheelen aardbodem verspreid liggende landen onder Britsche vlag, elkander tot steun moeten zijn in deze moeilijke omstandigheden. Dit te meer omdat die overzeesche gebieden meerendeels ook hun deel van de crisisweeën krijgen. Deze opvatting en dit streven liggen ten grondslag aan het andere punt van het programma der Londensche Rijksconventie. Zoodra men even dieper op de kwestie ingaat stoot men op harde moeilijkheden. De dominions wenschen met die samenwerking niet verder te gaan dan in ieders eigen belang is. Zooals wij aanstipten gaan de belangen over en weer tot zekere hoogte samen, maar in andere opzichten blijkt 't zeer bezwaarlijk tot overeenstemming te komen. Australië wil b.v. wel Engelsche immigranten krijgen, Engeland wil die ook gaarne daarheen overhevelen, maar alle beproefde pogingen leveren maar een zeer pover resultaat. Daarentegen is er, sedert de Ver. St. van N. Amerika de immigratie hebben stop gezet, wel lust om naar Canada te gaan, maar dit dominion bedankt voor overdaad, het heeft zelf al werklozen op menig gebied. Wat de protectie-maatregelen voor goederen betreft, zijn de dominions er volstrekt niet happig op de Britsche artikelen voorkeur en voorrang te geven. Leidt dit alles al tot een verwarrend conflict van belangen, een ander denkbeeld, dat in den laatsten tijd veel besproken wordt, komt er nog een puzzle aan toevoegen.

Wordt in een land of gebied wel verwerkt wat voor die streek of die plaats het meest rationeel is? Als de industrie van een gebied zich beperkt tot datgene wat zij onder de voordeeligste verhoudingen kan verkrijgen en verwerken, zou een groote economische winst bereikt worden. Engeland denkt zoo de mededinging van in de dominions werkende industrieën te beperken, voor de dominions behoeft dit (volgens deze theorie) geen verlies te beteekenen, zij zullen hun kapitaal immers met grooter efficiency kunnen besteden aan verwerking van het direct beschikbare. Dit zou meer ruilbehoefte doen ontstaan binnen het Rijk, met de verstrekkende gevolgen van dien. In de dominions bestaat nog niet veel vertrouwen in het steekhoudende van die redeneering. Bovendien vreest men er juist een prijsgeven van zelfstandigheid.

Ook dit hoofdstuk is aan de Londensche conferentie ter uitwerking voor gelegd.

Vier à zes weken zijn voor het uitwerken van dit alles niet te veel, ja, stellig te weinig. De verwachting van eenig belangrijk resultaat gaat dan ook niet verder, dan het scheppen van een organisatie of een permanente instelling, die al deze denkbeelden zal verwerken en voor de toekomst in daden zal omzetten.

Aan de vermelding van de twee hoofdmotieven, is toe te voegen, dat als derde aangegeven is, wat de Rijksgemeenschap kan bijdragen tot verzekering van den wereldvrede. Niemand zal het mooie ontkennen dat uit dezen toon klinkt. Maar na de teleurstelling die Genève zoo pas gebracht heeft, durft men ternauwernood verwachten dat de Britsche Rijksbond meer effectief resultaat zal weten te brengen dan de Volkenbond vermocht te doen.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling 's-Gravenhage.

Voor de leden van de afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West“ zal Zaterdag 11 October 1930 des namiddags om *kwart over twee* in het *Scala-theater*, Wagenstraat 34 alhier, vertoond worden het tweede gedeelte van de *Borneo-film*, opgenomen door den heer H. F. Tillema. De Secretaris, J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

Op Zaterdag, 18 October a.s. om 2½ uur n.m. zal in het Olympia-theater, Lange Burchtstraat alhier, voor leden, begunstigers en genoodigden, door den heer H. F. Tillema vertoond worden het eerste gedeelte van zijn film: „Mijn Reis door Borneo“. Men wordt beleefd verzocht op tijd aanwezig te zijn. HET BESTUUR.

Afdeeling Apeldoorn.

Vrijdagavond 24 October 8 uur in „La Bordelaise“. Lezing met lichtbeelden door den H. E. G. Heer C. J. v. Kempen, oud-Gouv. S. O. K. en

lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, over: „Sumatra's Oostkust”.

Leden met 2 introducee's vrijen toegang, begunstigers persoonlijk vrijen toegang, andere belangstellenden fo.25. Noteer den datum! Brengt leden aan!

De Secretaris,
J. C. BAARS,
tel. 1358, postgiro 93038.

Afdeeling Bergen op Zoom.

We zijn weer begonnen!

Een prettige avond en een kleine winste van nieuwe leden, ziedaar het resultaat van den inzet van het „nieuwe seizoen”. En bovendien de stellige verwachting dat meerdere nieuwe leden zich komen melden. Allen, die ons genegen zijn, zouden ons zeer verplichten, als ook zij in eigen kring aan onze propaganda zouden willen deelnemen, zoodat we dit jaar zouden kunnen sluiten met — nu laten we zeggen — 200 leden. Zoo'n heksentoe zal dit toch niet zijn! We hebben er al 150.

***

Een prettige en een leerrijke avond!

Geen wonder!

Was daar niet de heer Tillema met de bekende Borneo-films. De man die in zijn gloeiend enthousiasme voor mooi Indië en zijn kinderlijke bevolking, geen moeite of kosten te veel achtte om zijn ideeën te propageeren door meerdere kennis omtrent Insulinde te verbreiden.

En als de Borneo-film zoo stillekes draait, zonder dat er door de duidelijke toelichtingen een enkel woord behoeft gesproken te worden en de spanning dus niet wordt verbroken, noch de gedachten afgeleid, dan leven we mede in de schoone natuur, in de maagdelijke wouden, of de machtige stroomen met dezen „globetrotter”, die bezwaren noch gevaren kende en zijn geheele persoon inzette tot verwerkelijking van zijn idealen.

***

Het vrij talrijke gehoor genoot volop van het gebodene en betoonde zich uiterst voldaan. Zelfs de vele „oud-gasten” in de zaal, die al zooveel uit eigen aanschouwing kennen, konden toch met onverflauwde belangstelling de film volgen. Er is altijd weer wat nieuws, wat bijzonders, dat men in een langdurig tropenleven zelfs ongemerkt voorbij gegaan is.

We zijn dankbaar, mijnheer Tillema, en — we houden U aan Uw belofte om op 5 Maart a.s. het tweede deel uwer film voor ons te laten draaien.

DE SECRETARIS.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

Het Bestuur maakt bekend, dat voor Leden en Donateurs op Vrijdagavond 24 October a.s., 8 uur, in de Bovenzaal der Harmonie vertoond zal worden de Pestbestrijdingsfilm, toegelicht door Prof. Dr. G. C. Flu. Leden hebben voor zich en één huisgenoot vrijen toegang.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Aan de in NEDERL.-INDIË verblijf hebbende leden van „Oost en West” wordt medegedeeld dat, aan hen die hunne contributie 1930 nog niet betaald hebben, of over vorige jaren nog achterstallig zijn, nog eenmaal een postwisselformulier ter herinnering zal worden toegezonden.

Over de achterstallige contributie die in de maand December nog niet voldaan is, zal per postkwitantie worden gedisponeerd, zullende de incasseeringskosten ten laste der achterstalligen komen.

Beleefd, doch dringend, verzoeken wij onzen leden in INDIË hunne achterstallige contributie te willen voldoen zoodra zij het postwisselformulier hebben ontvangen dan wel de door den dienst der Posterijen aangeboden postkwitantie hen bereikt heeft.

VAN DE REDACTIE.

Radiotelefoonverkeer met Indië.

Gedurende de maand September 1930 werden in het radiotelefoonverkeer met Ned.-Indië in totaal 353 gesprekken gevoerd, waarvan er 133 in Nederland en 220 in Indië werden aangevraagd.

Van de hier te lande aangevraagde gesprekken hadden er 55 betrekking op zakelijke en 78 op familieaangelegenheden. Voor indië bedroegen deze aantallen resp. 64 en 156.

In totaal werden 144 gesprekken in Nederland van huis uit gevoerd, waarvan in Nederland 51 en in Indië 93 werden aangevraagd.

In vergelijking met dezelfde maand van het vorig jaar, valt een vermeerdering met 22 gesprekken te constateren.

In het radiotelefoonverkeer Europa—Indië via Nederland, werden in September in totaal 11 ge-

sprekken gevoerd, n.l. met België 6; Engeland 1; Oostenrijk 1; Zweden 1 en Zwitserland 2.

De luchtmail voor Indië.

Met het vliegtuig, dat 2 Oct. van Schiphol naar Ned.-Indië is vertrokken, werden 21 zakken luchtpost verzonden met een totaal gewicht van 128.950 K.G. bruto en 117.140 K.G. netto.

De zending bevatte 12.561 brieven, beneden 5 gram; 284 briefkaarten en postwissels; 452 stuks, bestemd voor tusschenliggende landen en 4.569 stukken van meer dan 5 gram; totaal 17.866 stuks.

Luchtpostverkeer in Nederlandsch-Indië.

Evenals de Nederlandsche Administratie stelt ook de Indische Administratie alles in het werk om de overkomst van de correspondentie te bespoedigen. Zooveel mogelijk wordt hierbij gebruik gemaakt van luchtdiensten.

Naast den rechtstreekschen luchtpostdienst Nederland—Ned.-Indië, welke uiteraard de snelste verbinding vormt, is nu ook voor de correspondentie, welke met de gewone mail wordt verzonden, eenige bespoediging verkregen door gebruik te maken van den wekelijkschen luchtdienst Weltevreden—Palembang—Medan v.v. in aansluiting op de uitvarende en thuiskomende schepen van de Maatschappij Nederland en Rotterdamsche Lloyd. De tijdwinst, welke hiermede wordt verkregen, bedraagt voor Palembang en Pladjoe 2 tot 4 dagen, voor West- en Midden-Java 2 dagen en voor Oost-Java 2½ dag. Het luchtrecht voor dit luchtvervoer bedraagt 10 cent per briefkaart en 10 cent per 20 gram voor de overige stukken. De correspondentie moet van een aanwijzing „van Medan af per vliegtuig” worden voorzien.

Voorts bestaat nog de gelegenheid om correspondentie, welke van een duidelijke aanwijzing ter zake is voorzien, met den Engelschen luchtdienst naar Karachi te verzenden, daarna met de gewone middelen van vervoer en van Medan af weder per vliegtuig. Het luchtrecht bedraagt dan (40 + 10) = 50 cent per briefkaart en 50 cent per 20 gram voor de overige stukken.

In deze gevallen is de overkomstduur uiteraard steeds nog aanmerkelijk langer dan bij verzending met den rechtstreekschen 14 daagschen luchtdienst Amsterdam—Batavia. Brieven b.v. welke een week na deze versnelde mail-verbinding met den rechtstreekschen luchtdienst worden verzonden bereiken nog eerder bestemming.

Kunstrecensies.

„Der blaue Vogel”.

„De blauwe vogel” is weer in ons land neergestreken en dat beteekent steeds een evenement in ons theaterleven.

Sedert enkele jaren geleden de heer Hugo Helm, de voortreffelijke impressario, die op bijna geniale wijze koopmanschap en artisticeit in zich vereenigd heeft — Jushny en zijn Blauwe Vogel hierheen heeft gebracht, is, ieder jaar opnieuw, Jushny's gezelschap op zijn reis door ons land met de grootste geestdrift ontvangen. En ook nu weer is dit gezelschap gekomen met een zeer bijzonder programma, vol afwisseling. Neen, de tafereelen staan niet alle op het peil van het onvergetelijke „Leierkasten” met dat zichtige, schuwe meisje van de straat, dat nooit meer lachen kon en ook niet van „Die Wolgashlepper”, waarvan de tragische weedom nooit meer uit de herinnering zal gaan, maar wie zou willen eischen, dat iedere maal opnieuw het meest sublieme van het genre moet worden gebracht? Bovendien, director Jushny is een zeer attent man; ook nu, in het nieuwe programma, gaf hij als extra-nummer het navrante tafereel van de straatmuzikanten, het hoogtepunt uit den glorie-tijd van zijn eerste jaren.

Zijn dus alle nieuwe tafereelen niet van gelijke diepte, — ook aan originaliteit hebben zij wel iets ingeboet —, ook aan kleur en zang is niets verloren gegaan. De pracht der decors en de heerlijkheid der stemmen is onverzwakt gebleven. De weemoed van deze zangstemmen is van een diepte, die altijd weer opnieuw aangrijpend is.

De proloog — „Hoenderhof” — is geestig en origineel. „De witte Acacia” is een fragment van een oude sentimenteele romance waarvan het publiek, hoe nuchter de tijd ook is, — gelukkig! — nog altijd smult. Een gevoelvol nummer is „Aan de Schoolpoort”. Aardige, kleurrijke tafereeltjes brengen „De waschvrouwen” met muziek naar origineele Zuidslavische motieven en de babbelende dames van een Russisch theekransje. En ditmaal is er ook een „Hollandsch nummer”, de Kaasmarkt in Alkmaar, prachtig opgehaald uit de alledaagsheid van het leven.

Wij zijn dankbaar, dat „De blauwe vogel” wederom enkele weken in ons land vertoeft. Onze leden in alle afdeelingen, waar hij neerstrijkt, zij een bezoek aan Jushny en de zijnen warm aanbevolen.

Japon- of Mantelstoffen nodig??

Alleen bij:

5257

S. J. DE GROOT

Wagenstraat 48a - Telefoon 15177

Hobbemastraat 47 - Telefoon 31601

DOOFHEID
GENEZENDE WERKING DOOR AMERIK.
GEPATENTEERD GEHOORAPPARAAT
BERUST OP VIBRATIE
NIET ELECTRISCH
PR. 35,-

VIBRAPHONE

BUNA
ONZICHTBAAR
VRAAGT INLICHTINGEN!
ADRES: VIBRAPHONE
AMSTERDAM
TEL. 32168 VERT. J. KAAJ

SINGEL 239 hoek PALEISSTRAAT.

5444

Van onze Adverteerders.

Neutrale Schoolvereniging Sweelinkschool.

Verandering van school wordt door de meeste ouders uit den boeze geacht en daarom is het zoo te betreuren, dat de vroegere mulo-school, waaraan ze hun kinderen (voorzoover deze niet naar H. B. S. of Gymnasium gingen) konden toevertrouwen gedurende alle schooljaren, bij het Openbaar Onderwijs niet meer bestaat. Immers na 1920 zijn al deze scholen gesplitst in een lagere school en een afzonderlijke 3- of 4-klassige ulo.

Gelukkig heeft het Bijzonder Onderwijs nog inrichtingen als die van de Neutrale Schoolvereniging Sweelinkschool, Sweelinkstr. 24 Den Haag, waar de meisjes van haar 6e jaar tot ze volwassen zijn kunnen blijven en waar ze zelfs, als ze het Mulo-diploma behaald hebben, nog een jaar koken, stenografie, machineschrijven en letterkunde der 4 talen kunnen leeren.

Ouders, die al hun kinderen, zoolang ze nog klein zijn, graag op dezelfde school hebben, kunnen in de drie laagste klassen ook hun jongens geplaatst zien. Waar uit de 6e klasse gelegenheid bestaat toelatingsexamen voor H. B. S., enz. te doen, terwijl dit ook uit de re ulo-klasse kan geschieden, wanneer men het twaalfjarig kind daarvoor te jong acht, wordt dus op deze school wel met alle wenschen der ouders rekening gehouden, terwijl het personeel met de grootste toewijding en geheel belangeloos de tekorten bij kinderen, die uit Indië of van andere scholen komen, tracht aan te vullen.

„Amova” autotochten.

In de hoop, dat nog wat mooi najaarsweer zal volgen, heeft het reisbureau „Amova”, Korte Poten, Den Haag, voor de maand October nog eenige autotochten uitgeschreven, o.a. naar de Zuiderzeewerken, namiddagtochten naar Noordwijk, Bloemendaal en Haarlem en naar het Gooi.

Volledige bijzonderheden verstrekt „Amova”, Korte Poten 25, Tel. 17666 (voor en na kantoortijd 74053), Den Haag.

Namen en adressen der Afdeulings-secretarissen.

Amsterdam: L. D. Petit, Van Breestraat 21.
Amersfoort: Mr. E. H. Bergsma, Huygenslaan 7.
Arnhem: G. J. v. d. Heide, Benedendorpsweg 4, Oosterbeek.
Apeldoorn: J. C. Baars, Jagersweg 42.
Bergen op Zoom: J. H. W. Bruins, Wouwsche weg 144.
Breda: E. W. v. Vegchel, Ginnikenweg 119.
Deventer: Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1.
't Gooi: A. Hoogesteger, Bisonlaan 4, Hilversum.
Groningen: J. Franke, Hoogezand F 76.
Den Haag: J. C. Baudoin, Jac. Hopstraat 12.
Haarlem: H. P. Deinum, Van Hogendorpstraat 3.
Leiden: Mr. E. Rijke, Witte Singel 58.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. Bleckmann—Hoogenstraten, Berg en Dalsche weg 134.
Rotterdam: F. A. Vervloet, Westersingel 87.
Twente: J. J. Hansma, Groen van Prinstererlaan 37.
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. Wijk—v. d. Haar, Hieronymusplantsoen 8.

In Nederland aangekomen verloftangers.

P. H. Angenent, assistent-res. voor Agrarische Zaken, Frankenslag 166, Den Haag. J. S. de Kanter, res. bij het B. B., Lange Voorhout 25, Den Haag. Mr. A. Maassen, voorzitter van de Landraden te Wonosobo c.s., te Sweelinkstraat 68, Den Haag. A. L. Berger, hoofdopzichter bij de S.S. en Tr., Bezuidenhoutscheweg 78a, Den Haag; mej.

PIANO of Radio?

Piano en Radio staan niet tegenover elkaar; zij vullen elkaar aan en al geeft de radio de muziek ook nog zoo goed weer, op gezellige avondjes heeft de piano toch nog altijd de voorkeur.

Een piano is niet alleen een middel om muziek ten gehore te brengen, maar bovenal een middel om persoonlijk muzikaal gevoel te uiten. Wie muzikaal is, zal altijd het verlangen blijven om zelf te spelen.

Ook zal luisteren naar goede muziek alleen, het gehoor niet ontwikkelen. Kinderen, die piano leeren spelen, zullen later veel beter goede muziek kunnen waardeeren, dan zij die geen muziek-kennis hebben.

Een goede piano is de sleutel tot de gezelligheid in huis en een goed pianospeler is overal welkom. Geeft daarom Uw kinderen de gelegenheid, die U misschien vroeger gemist hebt. Wij kunnen U een goede piano leveren vanaf **f 550.**

GOOSEN & SWAGERMAN
LAAN VAN MEERDERVOORT 100
DEN HAAG TELEF. 37867
PIANO'S ORGELS RADIO

5289

Dienstboden nood

in Holland. — Leden van „Oost en West” wendt U direct na aankomst aan ons kantoor. — Wij hebben steeds beschikbaar Holl. en Duitse Dag-, Dag- en nachtdienstboden, Keuken-, 2e en Alleen-meisjes met 1a getuigen. 5547

Stellings Büro SANDERS

Stationsweg 113 — DEN HAAG

B. E. A. Dumas, commies-redacteur bij de S. S. en Tr., Bezuidenhoutseweg 78a, Den Haag; mr. H. van der Meulen, adj. inspecteur van Financiën, 1e Helmersstraat 83h, Amsterdam; jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman, reffrendaris bij het departement van L. en H., van der Spiegelstraat 9, Den Haag.

C. Lion Cachet, contr. 1e kl. bij het B.B., Vreeland Utrecht; S. Kortleven, idem, v. Weede van Dijkveldstraat 37, Den Haag; W. J. de Wilde, leeraar aan de Bestuurschool te Weltevreden, Willebrordusstraat 114, Rotterdam; T. Vinke, hoofdagent 1e kl. bij de Alg. Politie, Sloterdijkstraat 2, A'dam.

Eerste klasse Familie-Pension PENSION MARINA MENTON (Côte d'azur) Tel. 167
W. & K. Stroomend water. Gelegen aan Zee te Menton, in de nabijheid van het station en de tram. 5519

Met Pensioen.

J. L. Couvreur, lid van den Raad van Ned.-Indië, Sweelinckplein 51, Den Haag.

Mr. A. B. Cohen Stuart, adviseur voor de decentralisatie, W. de Zwijgerlaan 157, Den Haag; mevrouw J. M. C. Prange, directrice van de Normaalschool voor Inl. Hoofdonderwijzeressen te Tondano, Humboldtplein 11, Eindhoven; mevr. B. M. J. Andre, geb. Willems, onderwijzeres 3e kl., O. E. L. O., Enschedesche str. 66, Hengelo (O.); C. J. van Mechelen, onderw. 1e kl. O. E. L. O., van Swietenstraat 101, Den Haag.

De populaire opvatting van wat een leider moet zijn, stempelt hem tot een soort meisje-voor-alles. Men neemt aan, dat hij zijn orders krijgt van de massa beneden hem. Vertelt u dit eens aan een zee kapitein, of aan een chemisch ingenieur (Maandblad „Succes”).

Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië.

J. H. C. Claessens, hoofdonderwijzer o.l.o., Dorpsstraat 67, Gronsveld. A. W. Karres, als voren, Kloosterlaan 44a, Breda.

Ir. Th. G. Potter, landbouwconsulent bij den Landbouwvoorl.dienst, Frans Halsstraat 36, Utrecht; J. Polman, landmeter 3e kl. bij het kadaster, Zuidwolde (Dr.); L. van der Let, gedipl. techn. ambt. 1e kl. bij het Gevangeniswezen, Stationsstaat 25, Waalwijk; H. J. Schleiffert, hoofdonderwijzer o.l.o., Adelaarsweg 115, boven Amsterdam; N. W. Gies, als voren, Eiklaan 69, Rijswijk (Z.-H.); R. R. de Bijze, als voren, 1e Const. Huygensstraat 94, boven, Amsterdam; L. P. A. Spee, als voren, Pontanusstraat 4, Blerick.

F. E. EVERS, Accountant

Lid van den Nederlandschen Bond v. Accountants
ACCOUNTANCY 5032

NEDERL. EN INDISCHE BELASTINGZAKEN
OPLEIDING BOEKHOUD-EXAMENS

Kantoor: Javastraat no. 76, Den Haag. Tel. 13041
Woonhuis: Segbroeklaan 56, Den Haag. Tel. 39109

Mutatiestaat van 1 tot 8 October '30

Nieuwe Leden:

Mr. W. W. Brouwer, Oud Vice-President van het Hoog Gerechtshof in N.-I., Oegstgeest, Regentesselaan 22.
S. Segaar, Leiden, Meidoornstraat 19.
P. J. d'Artillac Brill, Oud-Hoofdamtenaar S.J.S., Den Haag, Ieplaan 146.
Mevrouw A. S. C. van Nohuijs—de Haas, Den Haag, Obrechtstraat 161.
G. E. Smits, Oud-Havenmeester in N.-I., Den Haag, Juliana van Stolberglaan 206.
W. Willemsen, Den Haag, van Beuningenstraat 31.
Dr. E. J. Abrahams, Paramaribo, Cultuurtuinlaan 1.
H. Benz, Handelsagent te Paramaribo.
A. Gleysteen, Kolonel der Infanterie te Padang.
W. F. P. Clignett, Oud-Generaal-Majoor Genie, N.-I.-L. Avenue de l'Escrime 105, Stockel bij Brussel.
W. H. Driessen, Controleur In- en Uitvoerrechten, Den Haag, 2e Blankenburgstraat 122.
W. Hazevoet, Indol. Stud. Haarlem, Ripperdastr. 10.
G. van Kroon, Apotheker, Bergen-op-Zoom, Huize „Op Honk”, Korte Parkstraat.
G. Lottering, Leeraar M. O., Bergen-op-Zoom, v. Hasseltstraat 10.
Borgman, Onderw. O.-I. Apeldoorn, Boschweg 65.
Mej. A. L. Schoch, Apeldoorn, v. Hasseltlaan 15.

Voorgesteld door:

den heer Mr. E. Rijke te Leiden.
den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt te Den Haag.
Mevrouw M. L. van Bleijenburgh te Den Haag.
Algemeen Secretaris van „Oost en West”.
den heer J. Rauwste, Den Haag.
den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West” te Malangden heer Dr. G. M. Brouwer, Djoempandang, Doorn.
den heer Th. van Loon te Den Haag.
den heer L. N. van Asperen te Haarlem.
den heer J. H. W. Bruins te Bergen-op-Zoom.
den heer W. H. Ridderhof te Apeldoorn.
Eigen aanmelding.

Adresveranderingen:

E. A. Engelbrecht, Oud-Resident, Den Haag, v. Blankenburgstraat 22 (overleden).
H. Rose, Leeraar Osvia, Utrecht, Prinsenstraat 68.
W. Amesz Sr., Bilthoven, Nachtegaallaan 22.

M. A. Brinkman Visser, Arnhem, Ernst Casimirlaan 39a.
J. Stuurman, Arnhem, Cronjéstraat 13.

Afschrijvingen:

J. Drijvers, Jur. litt. Stud., Leiden, de Ridderstraat, van: 2, naar: 8.
J. Terpstra, Indol. Stud. van: Wons (Fr.), naar: Leiden, Merelstraat 38. f 2.50.
J. L. H. A. Antoni, 1ste Luit. Inf., van: Bergen-op-Zoom, naar: Den Haag, Waalsdorperweg 22. f 5.—
Th. E. J. de Bie, 1ste Luit. Inf. N.-I.-L., van: Wageningen, naar: Scheveningen, Badhuisweg 89. f 6.
A. Wurfbain, van: Rijsenburg, Dorpsstr. 21, naar: Den Haag, Frederik Hendriklaan 53. f 5.—
H. J. Schmidt, Oud-Resident, van: Hoorn, naar: Den Haag, Pension Splendide, Mauritskade 39. f 5.—
J. S. de Kanter, Resident m.v., Den Haag, van: Poerworedjo, naar: Den Haag, Lange Voorhout 25. f 7.—
L. A. Verhagen, van: Montreux, naar: Scheveningen, Badhuisweg 89. f 5.—
Mevrouw de Weduwe M. van Daalen, thans: Den Haag, Snelliusstraat 38.
J. C. Lamster, Majoor tit. b.d., thans: Den Haag, Archimedesstraat 41.
G. D. P. A. Renardel de Lavalette, Oud-Resident, Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 178, naar: Valkenboschkade 516.
Mevrouw C. Veldhuyzen—Mulder, Den Haag, van: Ieplaan 36, naar: Lange Vijverberg 7.
C. M. Buijs, Ass.-Res., van: Rengat, naar: Painan-

Korintji (S. W. K.).
W. Huson, Ass.-Res., van: Tebing. Tinggi, naar: Lamongan (Oost Java).
W. H. E. Scheurer, Ass.-Res., van: Blitar, naar: Ketapang (West-Borneo).
Ch. Ditmarsch, Controleur P.T.T., thans te Telok Betong.
R. Kuiken, Sub-Agent N.-I. Escompto Mij. te Soerabaja, thans: Borneostraat 5.
D. A. van Waardenburg, Off. v. Gez., van: Djokdja, naar: Magelang.
S. Kortleven, Controleur B.B., van: Menado, naar: Den Haag, Joan Maetsuyckerstraat 26. f 5.—
G. J. Fergusson, Commies Gouvernements-secretarie, van Curaçao, naar: Den Haag, Thomsonlaan 31. f 5.—
K. F. Aronds, Gep. O.-I. Ambtenaar, Apeldoorn, van: Oosterlaan 44, naar: Pension „Hogebeintum”, Prins Mauritslaan 26.
Mejuffrouw J. S. S. Faber, van: Apeldoorn, van Hasseltlaan 4, naar: de Rauwen Hul”, Beekbergen (Gem. Apeldoorn).
Dr. E. Moresco, Oud-Vice-President v. d. R. v. I., Genève, van: Hotel Mon Repos, naar: Rue de Lausanne 133.
J. W. Verberne, Oud-Ass.-Resident, van: Partenkirchen (Bayern), naar: „Castel Breton”, Route de St. Antoine, Nice (A. M.).